

İmanın Neşvesi, Bayramın Sevinci

Zamana anlam ve değer katan, eylemin niyeti ve mahiyetidir. Bayram, muayyen bir zaman diliminin oruç ibadetine hasredilmesinden sonra geldiği için kutsal ve özeldir. Bu, sadece ramazan ayının semeresini toplamak ve bir aylık bir özverinin mükâfatını almak değildir. Kulluk, insan için daimi bir hal olduğundan bayram, aynı ibadet neşvesinin bir başka şekilde tecrübe edilmesidir. Eskiler “mekanın şerefi mekanda bulunandan gelir” (şerefü'l-mekan bi'l-mekin) demişler... ► S. 5

İBRAHİM KALIN

Orucun Zaferi ve Hak Edilen Bayram

Dünya Kovid-19 illeti nedeniyle zor günler yaşıyor. Bu ramazanı da geçen ramazan gibi tam manasıyla yaşayamadık. Camilerimizde teravih kılamadık, iftar sofralarında buluşamadık. Mahzun ve hüznüyoruz ama bu asla umutsuz olduğumuz manasına gelmiyor. Bakın, güneş olduğu yerde duruyor, dünya durmaksızın aynı ritim ve hızda dönmeye devam ediyor. Bizim sevinçli mi kederli mi, endişeli mi efkârlı mı olup olmadığımızı bakmaksızın devran dönüyor, anlar birbirine ulanıyor, zaman treni düdüğünü çala çala... ► S. 6

PROF. DR. EROL GÖKA

Söyleşi

► S. 23

PROF. DR.
HASAN KÂMİL
YILMAZ

Bayramlarımız

Bayram, “sevinç, neşe ve mutluluk günü” demektir. Geçmişten günümüze her milletin kendine has önemli tarihi hatıralarını canlandırdıkları veya dinî ve millî saiklerle ihya ettikleri müstesna günler hep olagelmıştır. Bu bağlamda bayramlar, aynı inanç, tarih ve medeniyet mensuplarının müşterek sevinç ve neşe günleridir... ► S. 2

PROF. DR. ALİ ERBAŞ

Bir Hatıra Bir Hikmet

Ahmed Naîm Bey Darülfünun Edebiyat Fakültesinde hoca iken daha sonra Yahya Kemal de kadroya katılmıştır. (1915) İstanbul'un işgal yıllarında (1921-1922) Yahya Kemal imparatorluğun bakıyesi ne kadar eser varsa geziyor, hislerini gazetede neşrediyordu. Bu yazılarda İslam ve milliyet unsurlarını bir tutuyor, Türk milletinin İslam'ı milli bünyesine has bir şekle irca ederek kabul ettiğine dair menakıp anlatıyordu. Mesela bir yazısında, Ebu Ey-yub el-Ensari'nin İslamiyet'teki... ► S. 3

HAYREDDİN KARAMAN

Z Kuşağı ve Bayram

Siz hiç eski bayramlara methiye düzme-
yen bir bayram yazısına rastladınız mı?
Kendi adıma ben bu yıl da rastlamış
değilim. Yıl 2021 ve hâlâ “nerede o eski
bayramlar” diye yanıp yıkılmaktalar, Z
kuşağının biraz hallice genç yazarları.
Eskiden yaptıkları şeyleri tekrar yap-
mak, sokaklarda “çatapat, kızkaçıran
cephaneleri”ni patlatmak, “fiçuuuy-
yyv sesleri” ile neşelerini bulmak is-
terlermiş. Seyyar bayram salıncağının
gıcır gıcır sesi duyuldu mu, koşar sıraya
girerler, dünyanın en büyük lunapar-
kına gitmiş kadar eğlenirlermiş... ► S. 4

ALEV ALATLI

Söyleşi

► S. 7

PROF. DR.
ŞADETTİN
ÖKTEN

Köyü defalarca bombaladılar.
Oyle ki yıkılmadık hane,
taş üstünde taş kalmadı.
Erkekler cepheye gitmişti...

► S. 4

MUSTAFA KUTLU

Bayram namazının insanın içini
perde perde yükselten tekbirlerini,
bu sabah pencerelerimizi
açarak dinleyeceğiz...

► S. 9

SİBEL ERASLAN

Ramazanlıları bilmeden bayramları
anlatmak bence yetersizdir.
Osmanlı İmparatorluğu'ndan
bugüne bir tarih özeti şarttır...

► S. 16

DOĞAN HIZLAN

Çarşamba günleri pazar
kurulurdu mahallemizde.
Ertesi günü ise pazar tezgâhları arka
sokakta boş bir arsaya kaldırılırdı...

► S. 8

HASAN KAÇAN

Bayram, “sevinç, neşe ve mutluluk günü” demektir. Geçmişten günümüze her milletin kendine has önemli tarihi hatıralarını canlandırdıkları veya dinî ve millî saiklerle ihya ettikleri müstesna günler hep olagelmıştır. Bu bağlamda bayramlar, aynı inanç, tarih ve medeniyet mensuplarının müşterek sevinç ve neşe günleridir.

İslamiyet öncesi Araplar arasında yaygın olan putperestliğin etkisiyle ortak bir inanç, ideal ve kültür oluşmadığından ortak bir bayramları da olmamıştır. İslamiyet’in geldiği dönemde Medinelilerin de kendilerine has bir bayramları olmadığı ve başka toplumlardan aldıkları bazı günleri bayram olarak kutladıkları rivayet edilmiştir. Nitekim Allah Rasulü (s.a.s.), Medine’ye hicret ettiğinde, Medinelilerin yılın belli günlerinde iki defa bayram kutladıklarını görünce bunların mahiyetini sormuş; Medineliler de kendilerinin cahiliye döneminden beri bu günlerde eğlendiklerini söylemişlerdir. Bunun üzerine Peygamberimiz, “Allah sizin için o iki günü daha hayırlı iki günle, ramazan ve kurban bayramlarıyla değiştirmiştir” (Nesai, Salatü’l-İdeyn, 1) buyurarak Medine’ye hicretle birlikte temelleri atılan yeni İslam toplumunun nev-i şahsına münhasır iki önemli bayramı olduğunu ilan etmiştir. Böylelikle Müslümanlara sevinç, neşe ve mutluluklarında bile bir özgünlük ve ayrıcalık kazandırmıştır.

Kadim medeniyetimizin bütün unsurları, bizim kulluk bilincimizi yaşatmaya ve ruhumuzu diri tutmaya yönelik değerlerdir. Bayramlar da bu değerlerden biridir. Zira Yüce Allah’ın biz kullarına sevinç ve mutluluk kaynağı olarak armağan ettiği bayramlarımızın her ikisi de özel ibadet zamanlarının birer parçası mesabesinde. Söz konusu ibadet zamanlarından birincisi, Kur’an ve oruç mevsimi olarak on bir ayın sultanı addedilen Ramazan ayı; diğeri de dinimizin temel ibadetlerinden olan hac günleridir. Esasen her ikisi de kulluk şuurunun tezahürü olan ibadetlerimizden ve sorumluluk bilinciyle ihya ettiğimiz şefkat, merhamet, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma ve kimsesizlerin kimsesi olma gibi bizi biz yapan değerlerimizden beklediğimiz ecir ve sevabın sevinç günleridir.

Bu itibarla, bayramlarımızın en önemli ayırıcı vasfı, bizleri fitratımızla buluşturan, geçmişimizle barıştıran, geleceğe taşıyan ve tarih sahnesinde biz Müslümanlara süreklilik kazandıran özel zamanlar olmalarıdır. Bayramlarımız, bizi biz yapan, yüreklerimizi bütünleştiren, kardeşliğimizi pekiştiren yönleriyle sevgi ve hürmetin en güzel örneklerinin sergilendiği, toplumun bütün kesimlerinin birbiriyle kaynaştığı müstesna zaman dilimleridir. Hayatı sekinet ve huzura dönüştüren, aidiyet bağlarını güçlendiren, birlik-beraberlik, paylaş-

BAYRAMLARIMIZ

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Diyanet İşleri Başkanı

“Bugün bizlere düşen, bayramın neşesini çoğaltmak ve her yere taşımaktır. Çünkü bayramlar, ancak hep beraber sevince dönüşürse hakiki manada bayram olur.”

ma, dayanışma günleridir. Bu yönüyle bayramlar, Rabbimizin “Müminler, ancak kardeşler” (Hucurât, 49/10) ilahi fermanı ile bildirdiği İslam kardeşliğinin toplumun tüm kesimlerinde tezahür ettiği muazzam bir vahdet sahnesidir.

Maalesef bugün acı, hüznün ve gözyaşının kuşattığı dünyamızda, iman ve İslam kardeşliğimizin en önemli tezahürlerinden olan bayramlarımız da biraz mahzun geçmektedir. Zira İslam coğrafyasının mazlum beldelerinden yükseler feryatlar kalbimizi derinden yaralamaktadır. Bilhassa bayrama günler kala terör devleti İsrail’in, mukaddes belde Kudüs ve mukaddes mabed Mescid-i Aksa’ya karşı işgal girişimine şahit olmaktayız. Barbarca bir tavırla Mescid’de ibadet eden Müslümanlara saldırılmakta, Peygamberler diyarı hayasızca talan edilmektedir. Masum Filistinliler zorla evlerinden çıkarılmakta, katliamlara maruz kalmaktadır. Dolayısıyla Filistin ve Mescid-i Aksa tamamen özgür oluncaya kadar her bayram hüznünle geçecektir.

Diğer yandan gerek bireysel gerekse sosyal bağların giderek zayıfladığı bir dönemde bayramlarımız da anlam aşınmalarına maruz kalabilmekte, sıradan bir tatil gibi algılanabilmektedir. Hâlbuki bayramlar, bizim kulluğumuzun bir yansımasıdır. İman, sevgi, saygı, paylaşma ve sorumluluğa dayalı bir ilişkinin yeniden neşvünema bulduğu bereketli zamanlardır. Dil, ırk, renk, kültür, ülke ve coğrafyaları farklı; imanları, gönülleri ve duaları aynı milyonlarca Müslüman kardeşimizle aynı hissiyatı ve sevinci yaşamamıza vesile olan duygudaşlık günleridir. Dolayısıyla, bugün bizlere düşen, bayramın neşesini çoğaltmak ve her yere taşımaktır. Çünkü bayramlar, ancak hep beraber sevince dönüşürse hakiki manada bayram olur.

Bugün, salgın sebebiyle bayram günlerinde bir araya gelme ve sevincimizi rüberü yaşama imkânından mahrum olmamız da ayrı bir imtihan olarak karşımızda durmaktadır. Ancak, bu durum, bizleri asla ümitsizliğe, duyarsızlığa ve boş vermişliğe sürüklememelidir.

Bu tür olaylar karşısında bizlere düşen en temel görev, gereken tedbirleri almak; tevekkül ve teslimiyet bilincimizi canlı tutarak mümince duruşumuzu muhafaza etmektir. Bilmeliyiz ki, sevgi, saygı ve kardeşlik duygularının ihyasına hiçbir şey engel değildir. Kendimize, ailemize, yakınlarımıza ve çevremize karşı sorumluluklarımızı yerine getirmenin elbette birçok yolu vardır. Bu bereketli vakitleri, ailemizle, eşimiz ve çocuklarımızla birlikte unutulmaz hatıralara dönüştürmek bizim elimizdedir. Bunun için yapmamız gereken en önemli şey, evimizi tam bir bayram yerine dönüştürmektir. Gönlümüze muhabbeti, yüzümüze tebessümü ve dilimize tatlı sözü nakşetmektir.

Bayramlar aynı zamanda Rabbimize, kendimize ve en yakınımızda olanlara karşı sorumluluklarımızı da hatırlatır. Bu sebeple başta anne ve babamızın rızasını kazanmak ve onların dualarını almak için bu müstesna vakitleri birer fırsat olarak görmek gerekir. Zira Peygamberimiz (s.a.s.) “Allah’ın rızası anne ve babanın rızasındadır.” (Tirmizi, Birr. 3) buyurur. Ahirete irtihal etmiş olanları da hayırla, rahmetle ve dualarla anmak icap eder.

Diğer taraftan bayram günlerini vesile kılarak kırgınlıklarımızı gidermek, akrabalarımızla bağımızı ve muhabbetimizi yeniden tesis etmek, bizler için en önemli kazanım olacaktır. Nitekim Peygamber Efendimizin (s.a.s.), “Her kim rızkının bol olmasını ve ecelinin gecikmesini istiyorsa, akrabasını görüp gözetin.” (Buhari, Edeb, 12) sözüyle işaret buyurduğu nimetlere ve güzelliklere erişmenin yolu, akrabalarımızla aramızdaki bağı korumaktan geçmektedir. Dolayısıyla, şartların elverdiği nispette öncelikle anne-babalarımızla, aile büyüklerimizle, akraba ve komşularımızla kurduğumuz gönül köprülerimizi güçlendirmek, bizler için son derece önemli bir iman ve kulluk sorumluluğu bilinmelidir.

Ayrıca bu günlerde yapılacak bir diğer şey ise sevgi ve merhamete muhtaç yetim, öksüz, garip ve kimsesizlerin kimsesi olup onları sevindirmektir. Bilvesile ulaşabileceğimiz her noktaya teneffüs ettiğimiz bayram sevincini taşımaktır. Zira bayramları anlamlı kılan, can taşıyan her varlığın bu iyilik ve güzellik ikliminden en güzel şekilde istifade etmesidir.

Bu vesileyle bizi sayısız nimetler içerisinde bugüne kavuşturduğu ve bu güzel ülkenin bayrağı altında özgürce bayram sevinci yaşattığı için Yüce Rabbimize hamd ediyorum. Kanlarıyla, canlarıyla bu toprakları bizlere vatan kılan tüm şehitlerimizi minnet ve rahmetle yâd ediyor; aziz milletimizin ve tüm İslam âleminin Ramazan Bayramı’nı en kalbi duygularıyla tebrik ediyorum.

BİR HATIRA BİR HİKMET

Hayreddin KARAMAN

“Peygamberimize (s.a.s.) iman için Hz. Ebû Bekr’in aradığı delil başkadır, parmaklarından su fişkırmadıkça iman edemeyen avamın beklediği delil başkadır.”

Ahmed Naîm Bey Darülfünun Edebiyat Fakültesinde hoca iken daha sonra Yahya Kemal de kadroya katılmıştır. (1915) İstanbul’un işgal yıllarında (1921-1922) Yahya Kemal İmparatorluğun bakıyesi ne kadar eser varsa geziyor, hislerini gazetede neşre diyordu. Bu yazılarda İslam ve milliyet unsurlarını bir tutuyor, Türk milletinin İslam’ı milli bünyesine has bir şekle irca ederek kabul ettiğine dair menakıp anlatıyordu. Mesela bir yazısında, Ebu Eyyub el-Ensari’nin İslamiyet’teki önemini anlattıktan sonra türbesinin İstanbul ahalisine teveccüh görmesini mühim görüyor, türbeleri bir noktada takdis ediyordu. Naîm Bey ise Yahya Kemal’in açıklamalarının İslam’ın saf akidesine zarar vereceğine inanarak karşı çıkıyordu: “İslamiyet’e sizin ettiğiniz zararı kimse etmiyor. Zaten dalaletle düşmüş bu zavallı milleti daima şaşırtıyorsunuz... Bir zaman Türkçülükle, şimdi de İslamiyet’i efsaneler üzerine kurulmuş bir din göstererek; hâsılı bu şaşırmış millete bir türlü şaşırtmayı icat ediyorsunuz... Bizim Abdullah Cevdet’in dinsizliğinden korkumuz yoktur, çünkü o sarahatle dinsizdir ve maddidir; İslamiyet’i yıkamaz. Hâlbuki sizin Tevhid-i Efkar’da bir seneden beri çıkan bu yazılarınız İslam akaidini ve esasatını baştan başa tahrif ediyor. Beyefendi! İslamiyet’te ölümlere ibadet, mezarlara muhabbet, ölmüş insanları filan ve falan semtte hazır ve nazır zanretmek gibi itikatlara yer yoktur. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Hazretlerinin kendi naaşı bile takdis olunamaz. İşte İslam’ın Hıristiyanlığa ve diğer dinlere bir faikiyeti bundandır.” diyordu. Yahya Kemal bu ifadeleri sert ve kırıcı bularak: “Demin biz korkmayız gibi bir şey söylüyordunuz. Siz kimsiniz? Kaç kişisiniz? Çoksanız bile bütün bir Türk milletinin tarihi hatıralarına ne

karışırırsınız? Türk milleti, dinini istediği gibi benimsemiştir, diyanetini vatan toprağına istediği gibi karıştırmıştır...” diyordu.

Bu münakaşadan sonra kırgınlıkla beraber araya inkılâplar girer. Bu süreler zarfında eski eserler bilinçli olarak tahrif edilir, türbelere kilit vurulur. Osmanlı ve İslam’a ait olan kıymetler yıpratılır. Manevi değerler aşağılanır.

On üç yıl sonra Yahya Kemal İstanbul’a gelince Şeyh Vefa Türbesini ziyaret etmek ister. Vefa’ya doğru yürürken Ahmed Naîm Bey’i görür (Naîm Bey’in hasta olduğu anlaşılmaktadır). Kollarını açan Naîm Bey: “Bu tesadüf münasebetiyle Cenab-ı Hakka hamd olsun. Avrupa’da uzun müddet kaldınız, sizi artık görmeden öleceğime inanmaya başlamıştım. İkide birde: ‘Ya Rabbi bu adamla son bir defa görüşmemi mukadder kıl! Ta ki söylemek istediğim birkaç sözü söyleyeyim’ diyordum, şimdi sana maksadımı izah edeyim. Seninle o kadar sene evvel, Darülfünun’da bir münakaşada bulunmuştum. O münakaşa benim senelerce zihnimi meşgul etti. Son senelerde ise ben İstanbul’un birçok semtlerinde gezmeği ve oralarda, tıpkı senin usulünde eski mimari eserlerin tarihini araştırmayı itiyat edindim. Bu hoş merak beni sardıkça sardı. Senin bir zaman Tevhid-i Efkar’da çıkmış yazılarını buldum ve tekrar okudum. Azim bir zevk aldım. Sana bu yüzden ne kadar haksızlık ettiğime, o yazıların bir şair fantezisi olmayıp hakikaten manevi birer ufuk olduklarına kâil oldum. İşte bundan sonra bu yüzden seni o vakit gücendirdiğime yandım ve bir daha görürsem istifa-yı kusur etmeği nezrettim (kusurumu telafi etmeyi adadım). İşte azizim, söyleyeceğim bu idi.” dedi.

Bir ay sonra Naîm Bey Hakk’a yürür. Yahya Kemal hayret eder.

Muallim Cevdet bu olayı naklettikten sonra şu notu da eklemiştir: “Vakayı Yahya Kemal, Müzeler müdürü Bay Aziz ve tarihşinas Bay Efdal yanında bana hikâye etmiştir. (H. Karaman, İslami Hareket Öncüleri’nden).

Bir tarihte, Muhammed Bahâeddin Nakşbend hazretlerinin türbesini ziyarete gitmiştik. Uzaktan yakından ziyarete gelen Müslümanlarla sohbet imkânı bulduk, şunu anlattılar: Komünist yönetimin hâkim olduğu uzun zaman içinde dini hayatımızdan söküp atmak için her şeyi yaptılar, biz direndik, direncimizi arttıran bir unsur da bu Hazretin türbesi oldu. Yaya veya hayvan ile dağları aşarak üç dört gün yolculuk yaparak buraya gelir, gece türbeyi ziyaret ederdik, bu ziyaret bize günler, aylar, yıllar boyu direnme gücü verirdi.

İslamcılar bir kaba koymak doğru değildir; mesela tarikatları inkâr edenleri vardır, kendileri tarikat mürşidi olanları vardır, seçmeci bir bakışla tarikatlara karşı tavır alanlar vardır. Bunlar genellikle bid’atlarla mücadele ederler. Maksatları saf İslam’ı hayatımızda korumaktır. Ancak türbe ziyareti, kandiller vb. âdetleri Müslümanların hayatından kaldırırsanız gemiyi temizleyim derken batırabilirsiniz.

Peygamberimize (s.a.s.) iman için Hz. Ebû Bekr’in aradığı delil başkadır, parmaklarından su fişkırmadıkça iman edemeyen avamın beklediği delil başkadır.

Din eğitiminde ve tebliğinde hikmet, güzel öğüt ve tartışma kabiliyeti taşıyanları birbirine karıştırmamak gerekiyor.

Bayram Hediyesi

Mustafa KUTLU

Köy defalarca bombaladılar.

Öyle ki yıkılmadık hane, taş üstünde taş kalmadı.

Erkekler cepheye gitmişti köyde kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar kalmıştı.

Onların da çoğu ölmüştü.

Köy kuşatma altındaydı. Ne yiyecek kalmıştı, ne içecek.

Kadınlar çocuklarını alıp cenazeleri gömüp daha yukarılardaki tepeye çıktı. Bir kaya dibi, bir ağaç gölgesi olup gizlendiler.

Ne kadar gizlenebilirler ki? Çocuklar açlıktan ağlamaya başladı. Yaşlılar sessiz sedasız bu dünyaya veda etti. Kefenleri yoktu. Öylece gömüldüler. Kadınlar bir zaman ot kök toplayıp çocukları avutmaya çalıştı.

Sonunda her şey bitti. Oysa Bayram geliyordu. Her şey bitti derken gökyüzünde bir uçak peyda oldu.

Herkes yine korkuyla bir kuytuya saklandı. Uçaktan kağıtlar atılmıştı. Birileri çekine çekine kağıtları topladı. Bayram münasebeti ile ertesi gün tepeye yiyecek paketleri atılacağı söyleniyordu.

Sevindiler. O geceyi uykusuz geçirdiler. Gerçekten de gün ışığında iki uçak görüldü. Tam tepenin üzerinde paketleri atıverdiler.

Paketler birer küçük paraşütle iniyordu. Kırmızı, sarı, yeşil rengarenk paraşütler. Çocuklar çığlık çığlığa paketlerin peşinden koştu. Daha yere düşmeden yakaladılar.

Her çocuk ve anası paketi kucaklayınca bir havai fişek gibi patladı.

Uzaktan bakanlar tepe üstündeki şehrayini görünce önce bir mana veremediler, sonra herhâlde Bayram şenliği yapıyor diye düşündüler.

Z KUŞAĞI VE BAYRAM

Alev ALATLI

“Geçmişe özlemi, yoksulluğa özlemiden ayrı tutmak gerekir, keza bayramları tüketim örüntülerinden. Z kuşağı yeni papucunu yatağına alıp onunla uyumuyorsa, hamdetmek gerekir.”

Siz hiç eski bayramlara methiye düzmeyen bir bayram yazısına rastladınız mı? Kendi adıma ben bu yıl da rastlamış değilim. Yıl 2021 ve hâlâ “nerede o eski bayramlar” diye yanıp yıkılmaktalar, Z kuşağının biraz hallice genç yazarları. Eskiden yaptıkları şeyleri tekrar yapmak, sokaklarda “çatapap, kızkaçıran cepaneleri”ni patlatmak, “fiçuuuyyv sesleri” ile neşelerini bulmak isterlermiş. Seyyar bayram salıncağının gıcır gıcır sesi duyuldu mu, koşar sıraya girerler, dünyanın en büyük lunaparkına gitmiş kadar eğlenirlermiş. Üstelik öyle jetonla, elektrikle falan değil, kas gücüyle çalışmış seyyar salıncaklar ama olsunmuş; “samimiydi, bizdendi o salıncaklar.” Niye? Köhne ve belki de çatapaplar, kız kaçırınlar gibi tehlikeli oldukları için mi bize yakışıyorlardı? Yazar, “ne güzel günlerdi onlar!” diye devam ederken güzellmelerine, benim tepkim, “Yok canım!”

“Z kuşağı” malum, 2000 yılından itibaren doğan çocukları tanımlamak için kullanılan bir terim. “Milenyum” ya da “İnternet” kuşağı diye anıldıkları da olur. 12 Eylül’ü bilmez, Süleyman Demirel’i, Turgut Özal’ı tanımaz bu çocuklar. Sokak oyunlarıyla değil, bilgisayar oyunlarıyla büyüdüler. Recep Tayyip Erdoğan’dan başka cumhurbaşkanı, AK Parti iktidarından başka hükümet de bilmezler. Ama Londra’daki “London Eye” isimli ünlü dönme dolabının kabin sayısını bilirler. Z kuşağının gacur gucur ses veren köhne salıncaklara özlem duyacağına ihtimal veriyor musunuz?

Diğer bayram güzellmelerini de bir düşünün. Örneğin, çocuklara verilen “kolalı mendiller” klişesini. Kağıt mendillerin tartışmasız daha hijyenik ve kullanışlı oldukları günümüzde, “Bayramda anneanne, babaanne demek kolalı mendil demektir,” diye “nostaljidenden bir demet” yapıyor yazar hanım kızımız, “Bozuk paralar, şekerler kapının yanında hazır bekletilirdi, mendillerin arasına sıkıştırılmış bayram harçlıkları ile birlikte,” diye de ekliyor. “Mis gibi ütülenmiş, kolalanmış, tertemiz mendiller torunlar için hazırlanırdı. Aynı kıyafetlerle bayrama girilmezdi mesela, çünkü bayram; yeni pabuçlar, yeni kıyafetler demektir evvela...arife gecesini yeni elbiseler, yeni pabuçlarla beraber uyunurdu, annenin tüm kızmalarına aldırmadan, gizlice...” Geçmişe özlemi, yoksulluğa özlemiden ayrı tutmak gerekir, keza bayramları tüketim örüntülerinden. Z kuşağı yeni papucunu yatağına alıp onunla uyumuyorsa, hamdetmek gerekir.

“Nostalji” geçmişteki mutlu bir ana duyulan özlemdir, eyvallah. Erken Çağdaş Dönemde melankolinin bir türevi olarak ortaya çıkar, romantik edebiyatta sıkça kullanılır, ona da eyvallah. Velakin, muradımız kadim geleneklerimi-

zin yaşatılması, toplumsal uzlaşma alanlarımızın zenginleştirilmesi, birlik ve beraberliğimizin pekiştirilmesi ise, ortak duyarlıklarımızı isabetle saptamamız lazım gelir. Hızlı ve pratik düşünme yeteneğine sahip, internette dört dönen, hayal dünyaları gelişkin, yüksek özgüven sahibi Z kuşağını ciddiye almak bu gençlere saygı ve özenle yaklaşmak gerekir.

Z kuşağının “ortaklaşa davranışçı” yani “toplumcu” bir kuşak olmadığını, kurallara ve otoriteye bağlılık düzeylerinin zayıf olduğunu, bağımsızlıklarına ve özgürlüklerine düşkün ve özgüven sahibi bireyler olduklarını ıskalamak pahalıya patlayacaktır. Hızlı tüketim alışkanlıklarını gözden kaçırmamak, çabuk sıkılan hatta maymun iştahlı diyebileceğimiz kişiliklerini hesaba katmak durumundayız. Hasılı, nereye baksam aşağıdaki şu dizeler (İnan Durak Taş) internette gezmekte yüzlerle:

**“Çocukluğum muydu bayramları güzelleştiren,
yoksa bayramlar mı daha güzeldi eskiden?
Yeni bir şeyler almak mıydı bizi mutlu eden,
yoksa yeninin kıymetini mi bilirdik biz eskiden?
Yüreğim buruk, bir yanım eksik!
Adı var, tadı yok şimdi, bu bayramların...”**

İsyan etmekteyim: “Kim demiş tadı yok?!” (Bir de şu Korona olmasa!)

İMANIN NEŞVESİ, BAYRAMIN SEVİNCİ

İbrahim KALIN

“Bizim bayram sevincimiz engindir, dingindir ve asildir. Engindir çünkü en büyük nimete şükür vesilesidir. Dingindir çünkü sevincimiz dünya zevklerinin ötesindedir. Asildir çünkü kulluk bilincinin bir tezahürüdür. Ve o bilincin bir ifadesi olarak biliriz ki “Ne dem baki, ne gam baki... Hüve’l-baki...””

Zamana anlam ve değer katan, eylemin niyeti ve mahiyetidir. Bayram, muayyen bir zaman diliminin oruç ibadetine hasredilmesinden sonra geldiği için kutsal ve özeldir. Bu, sadece ramazan ayının semeresini toplamak ve bir aylık bir özverinin mükâfatını almak değildir. Kulluk, insan için daimi bir hal olduğundan bayram, aynı ibadet neşvesinin bir başka şekilde tecrübe edilmesidir. Eskiler “mekanın şerefi mekanda bulunandan gelir” (şerefü’l-mekan bi’l-mekin) demişler. Aynı ilkeyi zamana da uygulayabiliriz: Zamana şeref ve mana katan, zamanın içindeki öznenin eylemi ve bu eylemin tabiatını belirleyen niyettir. Bütün ibadetler gibi oruç tutmanın amacı da kurbiyyet yani Allah’a yakınlaşmaktır. Bayram, aynı yakınlık arayışının bir başka ruh haliyle devamıdır: Oruç tutup bedensel ihtiyaçlarımızdan feragat ederken de, bayram yapıp kutlarken de amel, niyet ve gaye Yaratıcıya yakınlaşmaktır. Ve O’na yakınlaşmak, şereflerin, makamların ve sevinçlerin en âli olanıdır.

Cenab-ı Hak sonsuz rahmet sahibidir. Tüm varlığı, kendisinden gelen bir ihsan ve lütuf olarak yaratmıştır. Bu yüzden ‘varlık rahmettir’ denmiştir. Var olmak rahmettir zira aldığımız her nefes bir ikramdır. Her ikram, hakikat yolculuğumuzda bize sunulan bir imkândır. Ve her imkân bir imtihan, her imtihan bir imkândır.

Hakikat yolunun zorlukları olduğu gibi tatlı halleri de vardır. İnsan, yoldaki her imkân ve imtihana mutlak bir iman ve itminan gözüyle baktığında zorluklar kolay hale gelir. İbadet bir zevke dönüşür. Maişet ve ölüm korkusu yerini güçlü bir bilince ve yaşama sevincine bırakır. Allah’a gerçek manada inanan bir insanın karamsar, kötümser ve mutsuz olması mümkün müdür?

Dini bayramlar bize bu çerçevede açılmış ikram sofralarıdır. Yapmamız gereken tam bir iman şuuru ve yaşama sevinciyle o sofranın başına oturmak ve ikrama icabet etmektir. Bu da daimi kulluk halinin bir devamıdır zira her nimet, şükre bir vesiledir. Ve şükür insanı Allah’a yakınlaştırır.

Allah bize her an ve her yerde yakındır. Bunun idrakine varması gereken varlıklar ise bizleriz. Allah’ın akıl, irade ve özgürlük vererek yarattığı biz insanların bu idrak ile kuşanması, beşer düzeyinden insan mertebesine yükselişin ön şartıdır. Namaz, oruç, hac, tefekkür, tezekkür ve diğer ibadetler insanı bu varlık mertebesine taşımak için vardır.

Allah’a yakın olan iyi, güzel ve doğru olana da yakındır. Tüm iyilik ve güzelliğin kaynağı olan varlık ile kurbiyyet ve ünsiyet kuran bir insan âlemdeki iyilik ve güzelliklerden nasıl uzak olabilir?

İyi, güzel ve doğru dışında bir niyet ve eylemde bulunmayı nasıl düşünebilir? Bu hal üzere yaşayan insan tüm varlık âlemine, tabiata, hayvanlara, bitkilere, diğer insanlara; kısacası canlı cansız tüm varlıklara hikmet, rahmet ve mağfiret nazarıyla bakar. Kendisine verilen can ve akıl emanetini korur, geliştirir ve güzelleştirir. Ramazan orucunda ve bayramda ortalığa yayılan bereket ve letafet, işte bu güzellikten neşet eder.

Ramazan Bayramı’nı Kurban Bayramı’nın takip etmesi, bu yakınlık ve yaklaşma yolculuğunun keyifli tecellilerinden biridir. Oruçla ve bayramla taçlandırılan yakınlık, kurban bayramında yeni bir zirveye ulaşır. Hz. İbrahim’in kıssasında anlatılan teslimiyet ve kurbiyyet hikâyesi, insanın yeryüzündeki yolculuğu için bir kılavuzdur. Bu kıssada da zorluk ve kolaylık, imkân ve imtihan bir aradadır. Bayram, imtihanın imkâna dönüşmesini kutla-

maktır. Bayram etmek, bir rahmet olan varlığımızın şükrünü eda etmektir. Kulluk bilinciyle var olarak şükretmek ve şükrederek tüm varlığın ve nimetin kaynağına yakınlaşmaktır.

Bu idrak düzeyinde bayram, iman neşvesine dönüşür. Bayram etmek, bu neşveyi ve mutluluğu paylaşmaktır. Paylaşarak iyi, güzel ve doğru olanı çoğaltmaktır. Acısı olanın acısını azaltmak, yükü olanın yükünü hafifletmek, derdi olanın derdine ortak ve hemdert olmaktır. Dostun yarasına merhem olmak, acısını bal eylemektir.

Bayramlarda bu idrak düzeyine en hızlı yükselen insanlar, çocuklardır. Onlar için ramazan bayramı şeker bayramıdır. Sabah bayram namazının heyecanı, ilk musahafa ve büyüklerin elini öpme, namazdan sonra evde ilk kahvaltı ve tabi ki bayram harçlığı ve şeker... İmanın neşvesi ve bayramın sevinci çocuğa bir şeker gibi geçtiğinde bayramın maksadı da hâsıl olur. Zira dünyada çocuk sevincinden daha güzel bir hal yoktur. Bilin ki çocuğa verdiğiniz sevinç ve mutluluk, bayram harçlığından ve şekerlemelerden değil, onları verirken yüzünüzde beliren tebessümden, kalbinize doğan sıcaklıktan, gönlünüzü zenginleştiren enginlikten gelir. Bayram sabahı getirilen her salavat, verilen her selam, yapılan her dua, ağza götürülen her lokma bu neşvenin, sevincin, letafet ve bereketin birer vesilesidir.

Bizim bayram sevincimiz engindir, dingindir ve asildir. Engindir çünkü en büyük nimete şükür vesilesidir. Dingindir çünkü sevincimiz dünya zevklerinin ötesindedir. Asildir çünkü kulluk bilincinin bir tezahürüdür. Ve o bilincin bir ifadesi olarak biliriz ki “Ne dem baki, ne gam baki... Hüve’l-baki...”

Bayramınız kutlu, gönülleriniz mamur, kalpleriniz iman ve neşe dolu olsun...

Bayram Olsun

Ahmet HAKAN

Bu yazıyı yazarken Neşet Ertaş'ın "Bayram Olsun" türküsünü dinliyorum.

Bu türkünün bana öğrettiği tek bir şey var: Bayramı, bayram haline getirecek olan bizleriz.

Nostaljik duygulara kapılarak "Nerede o eski bayramlar" diye içlenmek, bayramların bayram olmasının önündeki en büyük engel. Hiç sevmiyorum bu yaklaşımı. Her şeyin geçmişte yaşanıp bittiği duygusundan başka bir şey ifade etmiyor bu yaklaşım.

Eski bayramları, bayram yapanlar da bizlerdik. Bugünün bayramlarını bayram yapacak olanlar da bizleriz.

Tamam, bugünlerde salgın koşulları söz konusu... O nedenle yapabileceklerimiz sınırlı. Ama yine de bir bayram coşkusunun peşinden koşmalıyız.

Çocuklara bayram sevincini yaşatmanın önünde hiçbir engel yok mesela... Komşuya bir bayram armağanı yollamak da mümkün... Görüntülü arama diye bir imkân var, kullan bu imkânı ve büyüklerini ara... Telefon mesajına bazıları kızıyor, oysa bir mesajla bayram kutlamanın bile bir anlamı, bir karşılığı olacaktır... Çoktandır unuttuk İslami neşeyi... İslami bir neşe kaplamalı her tarafımızı... Gülümsemenin sadaka yerine geçtiği bir öğretinin bayram anlayışını geliştirmeliyiz...

Bugünün çocuklarının büyüdüklerinde "Nerede o eski bayramlar" diye anacakları bir bayram coşkusu ortaya çıkarmak hepimizin görevi olmalı.

Bu duyguyla sesleniyorum: Bayramlarımız bayram olsun!

ORUCUN ZAFERİ VE HAK EDİLEN BAYRAM

Prof. Dr. Erol GÖKA

“Ramazan ayı boyunca her iftarda orucumuzu, nefsimizin taleplerine boyun eğmemenin coşkusuyla, bir zafer kazanma edasıyla aştık. Şimdi de bayrama eriştik, toplu bir zafer kutlayacak, bayram edeceğiz.”

Dünya Kovid-19 illeti nedeniyle zor günler yaşıyor. Bu ramazanı da geçen ramazan gibi tam manasıyla yaşayamadık. Camilerimizde teravih kılamadık, iftar sofralarında buluşamadık. Mahzun ve hüznünlüyüz ama bu asla umutsuz olduğumuz manasına gelmiyor.

Bakın, güneş olduğu yerde duruyor, dünya durmaksızın aynı ritim ve hızda dönmeye devam ediyor. Bizim sevinçli mi kederli mi, endişeli mi efkârlı mı olup olmadığımıza bakmaksızın devran dönüyor, anlar birbirine ulanıyor, zaman treni düdüğünü çala çala geçip gidiyor. Bir ay önce ramazanın yine gelip çatmasına kimse mani olamadı. Eski tadı tuzu olmasa da ramazanı idrak etmemizi kimse engelleyemedi. Hem kovid-19 illetiyle mücadelemizi sürdürdük hem oruçlarımızı tuttuk, dahası olana bitene bir de ramazan yaşayan gözlerimizle, şuuruyla bakmaya çalıştık. Fark etmişsinizdir, ramazanın içinden baktığımızda çok değişik bir gündem görünüyor. Varoluş tasamızla, ömür yolculuğunun amaçları açısından hayatı ve kendi yaşam serüvenimizi seyre daldığımızda, manzara bambaşka bir görünüm kazanıyor.

İbadetler, hayata varoluşsal bir müdahale. "Dur yolcu!" diyerek bizi ürperen, irkilten bir şaşırtıcı mola. Senlik, benlik davasından başımızı kaldırıp ne kadar haktan, adaletten, vicdan ve merhametten yana olduğumuzu düşünmemizin vakti. "Huzur"a vararak, "huzur"da durarak tefekkür etmenin, "huzur"un sere serpe bir rehabet olmadığını anlamının vakti...

Orucun ibadetler içindeki yeri çok farklı... "Huzur"a varmak için arzularımızı da hesaba katmamız gerektiğini, bizzat yeme, içme, cinsellik gibi temel arzuları bir süreliğine durdurarak

öğretiyor. Arzularımızı gemleyebilmemiz, bizi diğer canlılardan ayıran, insan yapan özelliğimiz. Arzularımızı gerektiğinde gemleyebilmemiz sayesinde insan oluyor ya da daha da insanlaşıyoruz. Oruç da bizden arzu yumağı gibi oradan oraya doyum peşinde ne kadar savrulduğumuza bakmamızı; başka insanlara, insan kardeşlerimize de yaptıklarımızı gözden geçirmemizi, kendimiz gibi onları da kollayıp kollamadığımızı, gözetip gözetmediğimizi düşünmemizi istiyor. Arzularımızla kıyasıya hesaplaşırken, hesaplaştıktan sonra, uykularımızı böle böle bizi "huzur"a alıyor. "Huzur"a yükseltiyor. "Huzur"la donatıyor...

Bazı dini anlayışlar, özellikle şimdilerde pek moda "new age" akımlar, inanlarına böyle bir esrik, kendinden geçmiş ruh hali vaat ediyorlar. Oysa sahih psikoloji bilgimize göre, böyle bir kalıcı haleti ruhiye imkânsız. Biz Müslümanlar, insanın "kaygı ve umut arasında" olduğuna, dünya hayatının sürekli mücadele edilmesi gereken bir oyun ve eğlence cerbezisiyle üstümüze geldiğine inanırız. Oruç elbette her ibadet gibi huzura açılır ama unutmamalı, hayat mücadeledir, böylesine mücadeleye gerektiren bir ortamda huzuru, hayattan el çekmek olarak yorumlamamak gerekir. Tam tersine oruç mücadelele ibadetidir. Oruçlu insan da sürekli mücadele halindedir; bir yandan arzularını gemlemeyi öğrenerek insanlaşmanın, diğer insan kardeşlerinin yardımına koşmanın, benlik takıntılarını yenmenin peşindedir. O yüzden her bitmiş oruç günü, her iftar büyük bir insanlık zaferi; nefsin insanlıktan çıkarıcı isteklerine boyun eğmeyecek bir irade gücüne sahip olduğumuz gerçeğinin alkışlanmasıdır.

Müslümanlardan tüm ibadetlerinde dünya hayatının nefsanî taleplerine

karşı tek başlarına olmadıkları ve insanlar olarak birbirlerinden asıl ayırım noktalarının "takva" olduğu, tek bir beden değişik azalarıymışçasına çabalamaları gerektiği şuuru içinde hareket etmeleri beklenir. Sonu "Fıtır Bayramı"yla biten ramazan ayındaki oruç ve ibadetlerde bu şuuru, her zaman olduğundan daha yüksek, daha ayan beyan ve daha toplumsaldır.

Müslümanlar, hayatın son nefese kadar sürecek bir mücadele olduğunu, yılmadan hayat mücadelesini sürdürürken onunla eş zamanlı bir biçimde teslimiyetin lazım geldiğini düşünüyor, ona göre yaşıyorlar. Gevşemeden, dinginlik adına pelteleşmeden, aynı anda mücadele ve teslimiyeti başarmaya çalışıyorlar. "Huzur" onlar için içlerindeki bir dinginlik hâli değil ancak teslimiyet içinde mücadele ettikçe varabilecekleri karşılarındaki bir makamdır, her daim Allah'ın huzurunda oldukları şuurudur. Mücadele ve teslimiyet diyalektiği, oruç sırasında kendini iyice açığa vurmaktadır.

Ramazan ayı boyunca her iftarda orucumuzu, nefsimizin taleplerine boyun eğmemenin coşkusuyla, bir zafer kazanma edasıyla aştık. Şimdi de bayrama eriştik, toplu bir zafer kutlayacak, bayram edeceğiz. Ama hayatın mücadele ve teslimiyet dengesinde salındığını asla unutmayacak hem umudumuzu hem mücadele azmimizi asla elden bırakmayacağız. Kovid-19 illetini de bu azimle, tedbirlere uyararak, kul hakkına riayet ederek, mücadelemizin semeresini eninde sonunda Allah'ın bize lütfedeceğine inanarak kazanacağımızı bileceğiz. Bayramınız mübarek olsun.

**Gecenin bitmeye yüz tuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanat, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübârek, ne garib âlem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayâletle dolu...**

Yahya Kemal'in bu dizelerle anlattığı bayramın sizin gönül dünyanızdaki yerini ve sizde uyandırdığı duyguları anlatır mısınız?

Yukarıdaki mısralar Yahya Kemal Bey'in "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" adlı şiirinden alınmış mısralardır. Bu mısraları o şiir içindeki bayram tanımı ve kavramına dayanarak yorumlamaya çalışalım. "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" şiiri Süleymaniye Külliyesi'nin ihtişamına yakışır bir edebiyat abidesidir. Yahya Kemal Bey, bu şiiriyle Süleymaniye Külliyesi'ni ve orada mücessem hâle gelen İslam medeniyet tasavvuruna ait hayat tarzını edebiyata âdeta nakşetmiştir. Aldığınız mısralara gelince; birinci mısradaki bir seher vaktinden söz ediliyor. İslam medeniyet tasavvurunda seher vakti çok kıymetli bir demdir. Eskilerin tabiri ile o vakitte arifler çarşısı kurulmaktadır. Bu çarşıda manevi alışveriş olur. İlahi neşe ve hikmetten nasipdar olmak isteyen insan, özellikle bayram sabahları seher vaktini kaçırmamalıdır. Bu vakitte büyük mabede gelen insanlar olduğu gibi bu mabedi dolduran manevi varlıklar ve ruhlar da mevcuttur. İnsanlarla melekler ve ruhlar bir bütün olarak seher vaktinden ve bu vaktin feyzinden istifade etmek isterler. İslam medeniyet tasavvuruna mensup insan şehadet âlemini algıladığı gibi, hatta ondan daha da kuvvetli bir şekilde, gayb âlemine de inanır ve bu âlemi sezer. Bu sezgi neticesinde cami harimindeki cemaati gördüğü gibi caminin iç hacmini dolduran maneviyatı da ruhunun derinliklerinde hisseder. Bayram sabahları, bu ulvi ve diriltici hissiyatı duymak ve onunla ruhu yükseltip kalbi arındırmak için çok mühim bir fırsattır. Kısacası beşeriyete verilen ilahi bir nimet ve lütuftur bu vakitler.

**Bayram af günüdür, barış günüdür
Bayramlar rahmete giriş günüdür
Bayram, Hak menzile varış günüdür
Gönlümü verdiğim bayramlar hani?**

Bu dizelerin sahibi Abdurrahim Karakoç gibi pek çok kimsede geçmiş bayramlara bir özlem vardır. Siz de geçmiş bayramlara bir özlem duyar mısınız ve neden?

Abdurrahim Karakoç Bey, burada bir bayram tasviri yapıyor. Sonra şiirdeki lezzeti bozmaksızın gönlünü verdiği, tasvir etmiş olduğu bu bayramların uzakta kaldığını, onlara erişilmediğini ifade ediyor. Bayram af günüdür, barış günüdür, diyor. İnsanlar bayram günü birbirlerine karşı mahviyetkâr ve mütevazı olmalıdır ki Allah onları affı mağfiret eylesin. Bayram rahmete giriş vesilesidir. Allah'ın merhameti sonsuzdur ama kulun nefsi bu sonsuz merhamet karşısında ne durumdadır? Zekai Dede'nin bir ilahisinde "Sen etmez isen bizleri, kim affeder Allah'ım?" mısrası geçer. Merhamete sığınan insanları merhametle karşılamak lazım. Allah'ın vasi' ve bütün kâinatı kuşatan merhametini akılda tutarak hususen bayramlarda affedici ve müşfik olmak gerekiyor. Böyle yapıldığı zaman Hakk'ın işaret buyurduğu menzile doğru yönlenmiş olacağız. Belki o zaman gönlümüzü verdiğimiz bayramları yaşamak nasip olur inşallah.

**"Bayramda gelir yâda ne hoş hâtıralar ki:
Bin ömre verilmez, o kadar kadri girandır." der Mehmet Akif Ersoy. Akif'in bu sözlerinden hareketle bayramların sizin yâdınızda bıraktığı kadr-i giran hatırayı bizimle paylaşabilir misiniz?**

Akif Bey merhum, geçmiş bayramlarda ne kadar hoş hatıraların yaşadığına işaret ediyor ve bu hatıralara bedel olarak bin ömür bile yetmez, diyor. Burada sanki şairin hayat hikâyesinin bayramlar üzerinden edibane bir şekilde ifade edildiğini görüyoruz. Bu hikâye Dersaadet'te, Fatih semtinde İslam medeniyet tasavvurunun kemali ile yaşandığı bir dönemde başlar. Şüphesiz o dönemde ve o muhitte bayramlar layıkı ile idrak ve tes'îd edilmekteydi. Akif Bey'in hayatı İslam medeniyet tasavvuru açısından çok dramatik safhalar arz ediyor. Bu beytinde de şair, eski bayramlara olan hasretini bu dramatik hayat macerası üzerinden ifade etmiştir. O dönemde yaşayan bir başka şair, "Âti ortaya çıkınca mazi silinmeli" der. Bu kimlik reddini Akif Bey asla kabul etmemiştir. Bu kabul etmeyişle o, hayatının olgun döneminde bir hasret ve hicran şairi olmuştur. Bütün varlığı ile İslam medeniyet tasavvurunun yaşandığı hayatı özlemekte ve o hayatı yeniden kurmak istikametinde coşkulu ve sarsılmaz bir gayret ve azim göstermektedir.

Son olarak Hocam, nice bayramlar yaşamış nice hatıralar biriktirmiş bir büyüğümüz olarak bayram hakkında bizlere hangi tavsiyelerde bulunursunuz?

Ülkemizde yaşadığımız şu dönemde modernitenin kurguladığı hayat tarzı, geniş kitleler üzerine bütün ağırlığı ile yansanmış durumdadır. Kitleler modernitenin sunduğu ve bedensel hazlara hitap eden imkânlar ile meşguldürler. Çoğu kez de bu imkânları kullanarak mutlu olduklarını zannediyorlar. Aynı zamanda modernitenin sunduğu bu imkânlarla birlikte İslam medeniyet tasavvurunun öngördüğü hayat tarzını ve bu-

radan doğan mutluluğu yaşayabileceklerini zannediyorlar ancak bu mümkün değildir. Çünkü modernitenin ve İslam medeniyet tasavvurunun değerler sistemini oluşturan temel kabulleri farklıdır. Kısaca söylenirse modernite bedene, İslam medeniyet tasavvuru ise kalbe ve ruha hitap eder. Bedensel tatmin ve hazlar ise kalbin ve ruhun açıklığını ve de susuzluğunu tatmin edemez. Modernite kalbin sesini bastırmak, ruhun seyrânını engellemek ister. Bunun için bireye kendi kendisi ile baş başa kalacak hiçbir vakit bırakmaz. Sözün özünü söylemek gerekirse modernitenin bu savletine karşı elindeki silahı almak gerekiyor. Bunun da yolu onun doldurduğu ve hızlandırdığı hayatta bazı zamanları boşaltmak ve bazı dönemleri yavaşlatmaktan geçer. Bayram böyle bir boşaltma ve yavaşlama dönemi için fevkalade uygun bir vakittir. Modernitenin size sunduğu senaryoları ve bunların size aktarımını en azından bayram günleri için terk ediniz. O boşluğu ve yavaşlamayı bayramın feyzi ile doldurmaya gayret edelim inşallah. O zaman gerçek bayramı idrak etmiş olacağız.

Prof. Dr. Sadettin ÖKTEN:

"Allah'ın vasi' ve bütün kâinatı kuşatan merhametini akılda tutarak hususen bayramlarda affedici ve müşfik olmak gerekiyor."

SÖYLEŞİ Mahir KILINÇ

PAZAR TAHTALARI

Hasan KAÇAN

Çarşamba günleri pazar kurulurdu mahallemizde.

Ertesi günü ise pazar tezgâhları arka sokakta boş bir arsaya kaldırılırdı.

Biz çocuklar, o üst üste yığılmış tahta tezgâhlar arasında koşturur, saklambaç oynar, zaman zaman da mahalle savaşı çıkarıp arsızlık yapardık. Biraz haddi aştığımızda ise oto tamircisi Numan usta dükkânından çıkar, söyle kaşları çatık bi bakar “kaportaya iki çekiç isteyen varsa buyursun?” diye sorusunu sorardı. Tabii ki anında kaçardık evlere. Allah muhafaza kaportaya kim çekiç yemek ister?

Pazar tezgâhları yağmurun, çamurun altında zamanla çürürdü.

Cevval ve gözü pek çocuklar çürüyen tezgâhları parçalar, eve soba tutuşturmak için götürürdü.

Kalın tahtaları kırmak, parçalamak güç kuvvet isteyen bir şeydi. Tabii aramızda çelimsizler çok, kol kuvveti olan çocuk azdı. Zaten kuvvetli olanlar da doğal olarak minik mahalle çetesinin reisi olurlardı.

Mahallemizde çetesi olmayan, ama tek başına korku salan bir oğlan vardı; Adnan.

Roman çocuğuydu Adnan.

Pazar tahtalarının arasında bir yere kendince bir yer yapmış, ev ve mektep dışında burada yaşardı. Yabancı filmlerde çocuklar ağaç üzerine tahtadan evler yapar ya. Adnan da yerde bir tahta ev yapmıştı. Korkardık, çekinirdik. Bir gün bile yırtık pırtık bir çuval parçasıyla örttüğü o tahta evin içine açıp da bakmaya cesaret edemedik. Çocuk aklıyla “acaba hep orada mı yaşar?” diye düşünürdüm. Bir gün nasıl olduysa bakmaya cesaret ettim, kafasını çıkarıp “şşşt çaktırma burası benim kümesim. Tavuğum var onu besliyorum.” Dedi ve iki yumurta uzattı. Ürkümüştüm ama yumurtaları uzatınca da sevinmiştim. Sonra birbirimizi tanıdık.

Adının Adnan olduğunu söyledi.

Adnan yalnız bir çocuktü. Arkadaşı da yoktu. Herhalde görüştüğü tek yaş dengi ben olmuşum.

Bir gün evde idik, Ramazan-ı Şerif ayıydı... Ben camii minaresindeki kandillerre bakmış ve “Kandiller yandı!” diye bağırıyordum. Ailece iftarımızı yapmıştık. Niyeyse aklıma Adnan düşmüştü. Hâlâ, oyun alanı olarak kullandığımız pazar tahtalarının olduğu yerde mi idi? Mutfaktan ekmeğin arasına haşlanmış yumurta koyup arsaya doğru yürüdüm. Hava hafif kararmaya başlamıştı. Bir de baktım ki Adnan tahtaların arasında sırtını dayamış bir şey okuyor. “Kardeş al şunu orucunu aç” diye gazeteye sardığım yumurtalı ekmeği uzattım. O sert çocuk “sağol birader, Allah kabul etsin” dedi.

Aradan yıllar geçti. Büyüdük. Evlenip o sevdiğim mahalleden başka bir mahalleye taşındım. Annemler hâlâ orada oturuyordu.

Bir gün gene bir Ramazan ayında annemlere iftara uğrayacaktım. Beyoğlu Balık Pazarı’ndan iftariyelik bir şeyler alıp Tarlabası Yokuşu’ndan aşağıya yürümeye başladım.

Bir an, caddenin ortasında çocukluğumuzda oynadığımız pazar tezgâhlarını gördüm. Saçları dökülmüş benim yaşlarımda bir adam da tahta tezgâhların başında bir aşağı bir yukarı koşturuyordu.

Bir an göz göze geldik.

“Hasan?” dedi. “Hasan sen misin?”

Üstü başı yağ içinde koştu sarıldı bana. “Ben Atnan’ım lan, atırlamadın mı?”

“Adnan?”

“Atnan tabii ya. Yumurtacı Atnan’ı tanımadın mı Hasaan???”

Yıllar sonra gene pazar tezgâhlarının arasında karşılaşmıştık. Adnan artık oto boyacılığı yapıyordu.

“Mahalleliye iftar sofrası hazırlıyorum. Hadi sen de katıl.” deyince şaşırıldım. Yıllar öncesinin sert ve katı Adnan’ı onlarca pazar tezgâhını yan yana birleştirip, elinde avucunda boyacılıktan kazandığı ne varsa ‘iftar sofrası’na yatırıyordu. O gün, çocukluğumuzun pazar tezgâhları bu defa bize iftar masası olmuş, Adnan gibi gani gönüllü arkadaşım ve onlarca komşumuzla birlikte iftar yapmak nasip olmuştu.

ORUÇLA ALLAH'A YAKINLAŞMIŞ GÖNÜLLERİN BAYRAMI...

Sibel ERASLAN

“Ümmeti ve nihai manada insanlığı hatırlama zamanıdır... İnsan oluşu iliğine kemiğine kadar hissedişin vaktidir bayram... İnfakın, fitrata dönerek, fitratı alkışlamanın bayramıdır. Bayram sadaka ve ikramdır.”

İnsanlık âlemi ikinci kez bir Ramazan Bayramı'nı evinde geçirecek. Bayram namazının insanın içini perde perde yükselten tekbirlerini, bu sabah pencerelerimizi açarak dinleyeceğiz. Bayram selası, öyle büyük bir görkemdir ki, gökler yedi kat yükselir yükselir de, sanki gönlüne sığar insanın... Salavataşmak, kucaklaşmak için sıraya giren camii cemaati, yaşı kaç olursa olsun, adeta çocukluğunu yaşar. Şeker dağıtılır, lokum dağıtılır. Halka halka bir sevgi çemberi içinde, tanıyan tanımayan birbiriyle selamlaşır. Bayram namazında yüzünü kibleye çeviren Müslüman kardeşlerimizle yekvücut, yek ruh, yek kalp oluruz...

Çocukluğumun bayramları, babaanemimize doğru neşeyle yola çıkmaktı, el öpmeler, şeker toplamalar, mendillerin içine konan bahşişleri görünce havalara uçmaktı... Bayram şekerleri geliyor aklıma çocukluğumun bayramları deyince, hele naneli olanları, halamızın döküp nar gibi kızarttığı lokmalar, revaniler, dedemin ceplerimize koyduğu harçlıklar, gümbür gümbür ramazan davulcusunun bayramiyelik olarak okuduğu ilahiler eşliğinde bayram yerine doğru koşmalarımız, kız kovalayanlar, uçan sandalyeler, pat pat patlayan mantarlar, bakınca içinden Kâbe gözükten dürbünler... Sanki dün gibi...

Bayram, bir sevgililik bilinci olarak yaşıyor zihinlerimizde. Büyüklerimiz küçüklerimize kucak açardı, küçükler, büyüklerin ellerini öpmeye koşar, kabristanlar bile ziyaretçileriyle dolup taşardı... Bayram sevgi ve barışma günü olarak yazılıdır kalbimizde. Bayram, hassasiyetler bayramıdır aslında, yaklaşımlar, incelikler, tebrikler, anımsayışlar, hatıralar, selamlaşmaların bayramı...

Bayram, zamanı idrak ediş halidir. Öyle güzel bir vakittir ki bayram, bütün zamanlar onda bitişir, büyükanneyle torunu, kardeşle kardeşi, komşuyla komşuyu, öğretmenle talebeyi buluşturur. Bütün zamanları buluşturan, çok güzel çok müstesna bir duraktır. Geçmiş ile gelecek o limanda buluşur, tüm zamanlar, o iskeleye bağlıdır.

Hazırda ve huzurda olmak bilincidir bayram. Buyur Allah'ım, buradayım geldim Allah'ım! Diyebilmek şuurdur... Bayram, Müslümanlığın nişanesidir.

Bayram hatırlayışların bayramıdır... Biz tok iken aç yatanları, biz evimizde yatarken sokaklarda üşüyenleri, biz sılamıza kavuşurken, memleketi tarumar edilmişleri, mültecileri, kimsesizleri... Ümmeti ve nihai manada insanlığı hatırlama zamanıdır... İnsan oluşu iliğine kemiğine kadar hissedişin vaktidir bayram... İnfakın, fitrata dönerek, fitratı alkışlamanın bayramıdır. Bayram sadaka ve ikramdır.

Eski şairler Ramazan-ı Şerif'i; ateşli, kızgın bir çölü aşmaya benzetirlermiş. İnsan kendi fitratıyla-yaradılışıyla yüzleşir çünkü oruç günlerinde ve bu hiç de kolay değildir. Susarsınız, acıkırsınız, yorgun düşersiniz, üşür, titrersiniz, güçsüz kalırsınız, kalbiniz yumuşar, ahiretin kapısı aralanır sanki Kur'an'ı okumak için durmak zorundasınızdır, dil sürtüşmelerinden imtina edersiniz, başkalarıyla uğraşacak gücünüz kalmaz, bir ağırbaşlılık, bir hüznün çöker üstünüze, iftar vakti yiyeceğiniz bir dilim ekmeğin ne büyük saadet olduğunu hissedersiniz, hele dışarıda çalışmaktaysanız hayali pınarlar, buzlu su serapları çevirir dört bir yanınızı, bir mangal gibi tüter de tütersiniz oruç oruç... Olsun... Bunların hepsi Allah içindir.

Oruç günlerinde, çırılçıplak ben ile baş başa kalırsınız. Zayıf yönlerinizi, eğilimlerinizi, hayal kırıklıklarınızı, iştahınızı, hasretinizi, zevkinizi ve zev-

kinizi bozacak her şeyi, tek tek tecrübe edersiniz. Oruç, istemeyi istememeyi öğretir bize. İstekler sınırlandırıcıdır o. Oruç, fitratın alfabetini çözmemizi sağlar. Empati gücümüzü yükseltir, paylaşmanın, infakın, dayanışmanın, insan olmak bilinci olduğunu öğretir bize...

Oruç alçakgönüllülüktür. Söz gelimi; iftar sonrası, bir bardak çay, dünyanın en kıymetli hediyesine dönüşür. “Çay ariflerin şarabıdır” derdi bizden evvelkiler, bağımlılıklarınızı görürsünüz tek tek, oruç vasıtasıyla. Ve asıl değerli olanın, bağımlılık değil de bağlılık olduğunu deneyimlersiniz. Oruç, Hz. Peygamber Efendimize bağlılığını deklare eden Müslümanların şiarıdır çünkü...

Bugün Ramazan Bayramı, Sevgili Peygamberimizin ahirete irtihallerinden tam 1389 sene geçmiş... Bu muazzam süre zarfında ümmet-i Muhammed, Allah'a ve Resulüne verdiği oruç sözünden dönmemiş. Orucunu tutmuş.

Bu muazzam bağlılık, sadakat, sözünde duruş, bir bakıma dünyayı ve dünyanın baştan çıkartıcı tüm davetlerini de elinin tersiyle silmek değil de nedir?

İbadetlerin ve hassaten orucun, özgürleştirici ve Allah'tan başka sulta tanımayıcı kimyasına dikkat edelim.

Oruç, Allah'tan gelecek inayeti hissedebilmek için de, çok değerli bir deneyimdir. Allah'ın bağışına, bahşedişine bir hudut veya ödünlenme biçilemez, O, her an inayet içindedir, verdiği nimetlere binlerce şükür ve hamd ederiz. Ve fakat nefsimize yönelik eksiltmeler, onun inayetini daha hızlı idrak edebilmemizi sağlar. Yoksulluk ve yoksunluk, Allah için yememe, içmeme, istememe bizim içimizde bambaşka, tarifi imkânsız bir “nur”a dönüşür. Bizi yeryüzüne bağlayan iştahlarımıza dair ciddi bir darbe olan orucun bereketi, ruhumuzu yeryüzünden yukarı kaldırır. Oruç, yukarıyla irtibatlı bir eylemdir. Bizi, Allah'ın izniyle, Allah'a doğru yakınlaştırır, yükseltir.

Ramazan Bayramı, insanın kendi kendisine attığı nefsanî kementlerden özgür kalması demek. İsteklerinden Allah rızası için uzaklaşabiliyor oluşu, insanın iradesine en güzel delildir ve insan ancak bu iradeyle özgür olduğunu ispat eder. Dünyadan istigna ettiğini, ihlasla orucunu tamam ettiğini ve özgürlüğünün bayramını, insanlığını, insan oluşunu kutlar...

Ramazan bayramımızın İslam âlemine ve memleketimize hayırlar, iyilikler, güzellikler getirmesi duasıyla bayramınızı tebrik ederim, Rabbimiz “Şafi” ismi yüzü suyu hürmetine insanlığa şifa bahşetsin, O'ndan gelecek her türlü yardıma muhtacız... Sana binlerce kere hamdolsun ve bizi bağışla Ya Rabbi...

BAYRAM YAHUT İNSANIN, KÂİNATIN RİTMİNE COŞKU İLE KATILIMI

Prof. Dr. Soner GÜNDÜZÖZ

Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

“Oruç, ruhlarımızın bağ bozumu oldu. Akıp giden ömrümüzde ibadet şuurunu bize aşılarken, sabrı şükürle yoğurdu... Şimdi Bayram... Ramazanın, bereketli ayın neşe dolu hasadı... Rabbimizin bize armağanı ve nihayet hayatımızın yeniden ihyasının miladı...”

Milletlerin varlık bilincini ve aidiyet şuurunu perçinleyen zaman dilimlerinden bahsedilecek olduğunda ilk akla gelen, bayramlardır. Meşhur rivayettir. Bir bayram günü Hz. Âişe ile birlikte bulunan Hz. Peygamber’in yanında Buas Harbi’ne ait ezgiler söyleyen iki kız çocuğuna müdahale etmek isteyen Hz. Ebu Bekir’e Allah Resulü, “Her milletin bayramı vardır, bu da bizim bayramımız.” der. (Buhârî, “İdeyn”, 3) Bu çerçevede Müslüman toplum için ramazan ve kurban bayramları, ümmet bilincinin derinleştiği, ibadet zevkinin doruğa çıktığı, nihayet yardımlaşma ve tesanütün olabildiğince kuvvetlenerek, -hadiste ifade edildiği üzere- İslam toplumunun yekpare bir yapı (bünyânun mersûs) hâline geldiği günlerin ifadesidir.

Allah Resulü’nün, hicret yurdu Medine’de nevrüz ve mihrican şenliklerine şahit olduğunda Müslümanlara daha deruni hayırlarla örülü iki bayram olarak ramazan ve kurban bayramını müjdelemesi, bugün dahi hâlâ kulaklarımızda, ilk günkü berraklığı ile yankılanmaktadır. Allah Resulü her zaman şehrimizin ve mensubu olduğumuz toplumumuzun üzüntüsünü ve sevincini birlikte yaşamamızı öğütlemiştir. Efendimizin, Medine’de hurma devşirme mevsiminde en küçük çocuğu yanına çağırarak ilk turfanda hurmayı ona ikram etmesi, hurma hasadının topluma bereketler getirmesi ve âdeta hasadın bir şenlik havasında yapılması için İslam toplumuna bahşedilmiş bir bayram strateji niteliğindedir.

Bayram günleri Allah’ın insanlara bir lütfudur. Bayram kelimesinin etimolojisi dahi bu noktaya aşınadır. Ecdadın, Farsça Bezmân’dan Türkçe söyleyişe aktardığı bayram kelimesi bir görüşe göre “sevinç ve eğlence günü” demek iken diğer bir görüşe göre ise “neşeyle konuşup eğlenme, yiyip içme meclisi” demektir. (Sargon Erdem, “Bayram”, *DİA*, V, 257) Gerek bu ad, gerekse de Allah Resulü’nün Ramazan Bayramı öncesi sabah namazına gitmeden bir iki hurma yiyerek evinden çıkması (Tirmizî, *Cum’a*, 38), Kurban Bayramı’nda ise bayram namazından sonra kurbanının eti ile kahvaltısını yapması, bayramların yemek kültürümüzü şekillendiren birer zaman dilimi olmasının nedenleri arasındadır.

Bunun yanında bayram kelimesinin Arapçası olan “îd” kelimesi, “âdet” kelimesi ile mevcut bağı sayesinde tüm varlığın âdetullah ya da daha bilindik ifadesi ile sünnetullah şeklinde ortak bir ilâhî kanunun tecellisi olduğuna atıfta bulunmaktadır. Bununla âdeta müminlerin, Allah’ın yarattığı kâinatın eşsiz ritmine, fitratlarından gelen ruhi bir neşve ve coşku hâli içinde katılmaları ifade edilmek istenmektedir. Öyle ya! İftar kelimesinin yaratılış mayasına, yani fitrata delaleti olduğu kadar, oruç açmaya, yani iftara ve nihayet fitreye (fıtır sadakasına) beraberce delaleti vardır. Bu durum, dinî terminoloji açısından rastgele bir husus değildir. Müminler, ramazan ayında her günkü iftarlarında, fitratlarındaki ilâhî özü keşfetmekte, nefsin tedsiyeye ve örtüle-

rinden biraz daha arınmakta ve nihayet ramazanın sonunda bunun sevincini hak etmektedirler.

Onlar, Allah Resulü’nün “günahlarını bağışlatmadan ramazanı geçirmiş olanın vay hâline” (Tirmizî, *Daavât*, 100) dediği kimselerden değil, “inanarak ve sevinçle Allah’tan umarak ramazanı ihy edenlerin geçmiş günahları bağışlanır” müjdesini verdiği insanlardan olma bahtiyarlığına erişmektedirler. Artık müminlerin bayramlarda beraberce bu mutluluğu yaşama vakti gelmiştir. Bu doğrultuda bir Müslüman, ramazan orucunu tutsun veya tutmasın, sağ olarak bayrama eriştiği takdirde bayram namazı çıkmadan önce mutlaka fitresini de vermelidir. (Buhârî, *Zekât*, 76) Bu nebevî uyarının bir gereği olarak fitreler ramazan ayının girmesinden itibaren ödenmiş, ihtiyaç içindeki Müslüman kardeşlerimizin bayram harçlığı olmuştur. Böylece bütün Müslümanlar bayram sevincine ortak olmuşlardır.

Ramazan ayına, öncesinde açılan yufkalar, çarşı ve pazardan alınan erzaklar ile hazırlandığımız kadar, manevî bir hazırlık olarak tövbelerle, istiğfar ve yakarışlarla da hazırlık yaptığımız malumdur. Aynı şekilde Ramazanda bu aya özgü güllaç, künefe ve baklavalarla soframızı süslediğimiz kadar, bu mübarek ayı teravih namazları, uykuya inat kıyama durduğumuz teheccüdler, sonunu sabah namazına bağladığımız sahur yemekleri ve dilimizden düşürmediğimiz zikir ve virdlerle tatlandırılmışızdır. Şimdi ise nihayet bayrama

kavuştuk. Bu istikamette Ramazanda ruhen ve kalben aldığımız manevî tat devam etmeli, on bir ayın sultanına vedaımız, ibadet hayatımızın zirve yaptığı, gönül dünyamızın inşirah bulduğu bu zamana gerçekte bir veda olmamalı, aksine kulluk bilincimizin tazelenmesine tatlı bir hoş geldin sedası olmalıdır.

Ramazan ayında Allah’ın kelamı ile kurduğumuz ünsiyet, şevval ayından başlayarak bütün bir yıla yayılmalı ve şevval ayında tutacağımız altı gün oruç ile bütün yıl oruç tutmuş gibi olacağımızın (Müslim, *Sıyâm*, 204; Tirmizî, *Savm*, 53) nebevî müjdesi doğrultusunda hareket etmeliyiz. Bu, hayatımızı ramazanlaştırmaktır. Anadolu irfanının diliyle ifade edecek olursak her geceyi Kadir, herkesi Hızır bilmektir. O hâlde ramazan sonrasında da Kur’an-ı Kerim, hanelerimizin ahenkli sedası, hayatımızın kılavuzu ve ruhumuzun enerjisi olmaya devam etmelidir. Ramazan ayında günahlarımızı bağışlatarak yepyeni bir dimağ ve şuurla yeni ve taze bir nurlu bayram sabahına uyanmamızın, bizim manevî hayatımıza milat olmasının anlamı budur.

İsra’nın Miraç’a eşik olması gibi, abdestin namaza girizgâh olması gibi ve sahurun imsakı kucaklaması gibi bayramları karşılayan arefe günü, ramazan orucunun sonuna vurulan mühürdür. Bugün, mümin için yeni bir milattır elbette, ardından gelen bayramı müjdeleyen... Bayrama adım atmaktır arefe... O gün, “Yarın bayram” dediğimiz gündür... Çocukların akşamında, yastıklarının başucunda bayramlık elbiseleri olduğu hâlde uykuya daldıkları gündür o... Nihayet tüm müminlerin kutsal bir ibadetin mutluluğunu, aynı kutsallıkla karşılamaya hazırlandıkları gündür arefe... O günde ahirete göçen sevdiğimizimizin kabirlerine Fatihalarla ziyaretimiz, bir gün onlarla kavuşacağımız ve cennet bahçelerinde söyleşeceğimiz günün provasıdır yalnızca. Nihayet Allah Resulü’nün arefe günü, kulları cehennem ateşinden azat ettiği kadar azada şahitlik eden başka bir gün olmadığını söylediği (İbn Mâce, *Menâsik*, 56) arefe günleridir bayramın müjdeleyicisi günler... Bayram günleri ise cehennem azabından azat olduğumuz ve özgürleştiğimiz, arınmışlığımızı ve sadakatimizi gösterdiğimiz ve bir daha günahımıza dönmeme ahdimizi yenilediğimiz misak günlerimizdir. Sınırsız bir ödülle müjdelendiğimiz Ramazan oruçlarımızı bir mükâfat olarak Rabbimizden armağandır ramazan bayramları... Ramazan bayramının adı melekler arasında ödül günüdür. Allah Resulü’nün bir hadisi bunu şöyle müjdeler:

“Ramazan bayramı olduğunda melekler, göklerdeki yolların kapılarında dikilirler. ‘Ey Müslümanlar! Size cömertçe hayırlar bahşedecek olan, bolca

sevaplar ihsan edecek olan Rabbinize erkenden koşun' diye seslenirler. Sizler ki, emredildiği gibi geceleri ibadetle geçirdiniz. Gündüzleri oruç tutmanız söylendi, oruç tuttunuz, Rabbinize boyun eğdiniz. Namazlarınızın yüzü suyu hürmetine buyurun size ödüllerinizi' diye sözlerini tamamlarlar. Derken bir meleğ şöyle seslenir: 'Kulak verin. Rabbiniz sizi affetti. Artık evlerinize, rüş-tünüzü ispatlamış olarak gönül huzuru içinde dönün. Bugün ödül günüdür. İşte bayram gününün göklerdeki adı ödül günüdür.' (Taberanî, el-Mu'cemül-kebir, 1, 226)"

Ramazan bu sene biraz buruk geçse de, tüm müminler hep beraber saf tutamasak da ve sarılamasak da sımsıkı... Ruhlarımız bir o kadar kenetlendi birbirine... İhtiyacı olan kardeşlerimize destek olduk, pandeminin kardeşlerimizin üzerine yıktığı ekonomik darlığı bir nebze hafifletmek istedik, didindik durduk. İhtiyaç sahibi kardeşlerimize tasadduk, fitre ve zekâtlarımızla yetişmeye çalıştık. Onların maddî zorluğunu giderirken, aslında ruhumuzun üstüne çöreklenmiş olan nefsaniyeti yok ettiğimiz idrakine vardık. Kardeş olmak ne demekmiş, onu bu vesilelerle bir kere daha anladık. Hastalıktan ölen kardeşlerimizin acısıyla dertlendik, kardeşlerimize rahmet ve mağfiret dilerken, geride bıraktıklarına bir teselli olmak için birbirimizle yarıştık. Kadir gecesindeki sağlık, afiyet ve barış dualarımızla nihayet bayrama eriştik. Acılar kolayca dinmez elbet, ama hastalığa yakalananlara, Allah Resulü'nün "lâ be'se tahûr inşallah" sözü dillerimizde, ümidimizi hiç yitirmedik... Kaybettiklerimizin ardından "innâ lillâhi ve innâ ilehyi râci'ün" ayetinin manası gereği, mülkün Allah'a ait olduğunu ve hepimizin O'na kavuşacağını bir kez daha tasdik ettik. Canla başla çalışan sağlıkçılarımıza dualar ettik, "güç kuvvet ver Allah'ım onlara..." dedik, "bizi ailelerimize bağışladığın gibi onları da ailelerine, bağışla" niyazıyla bitirdik dualarımızı...

Şimdi bayram... Acılara sabırla ve hep beraber karşı koyma zamanı... Maddeten kucaklaşmasak da bir olmanın şuuru ile gönül ikliminde buluşma zamanı... Allah Resulü'nün namaza gidişi hatıramızda capcanlı... "O, bayram namazlarına giderken Said b. Ebi'l-Âs'ın evinin yanından süzülürdü, sonra çadırlarda oturan ahalinin sokağından yoluna devam ederdi. Namazı kıldıktan sonra evine bir başka yoldan dönerdi. Bu yol Züreyk oğullarının yoluydu. Derken Ammar b. Yasir'in ve Ebu Hureyre'nin evlerinin yanından Balat mevkiine çıkardı." (İbn Mâce, İkâmetü's-salavât, 162) Kim bilir, Nebi yolda kimlerle karşılaşırdı, sahabe ve Peygamberimiz birbirleriyle nasıl selamlaşırlardı? Ve kim bilir onu görenler ne kadar mesut olurdu? Özlemekteyiz Allah Resulü'nü... Belki aynı yollarda yürümüyö-

ruz, karşımıza Said b. el-Âs çıkmıyor, Ebu Hureyre selam vermiyor bize... Ama salatü selamlarımızla onlarlayız. Allah Resulü'nün sahabesi ile yaşadığı şehir ve komşuluk ruhunu yaşayabilme arzusundayız. Komşumuzdaki hüznün ortağı, sevincin paydaşımız. Biz tokken komşumuzun aç olmasına tahammülümüz yok. Hatta sokaktaki kedilerin, köpeklerin ve kuşların açlığına ve huzursuzluğuna dahi tahammülümüz yok.

Bugün bayram. Bayram, tüm kâinatın ahengine ve ritmine katılmaktır. "Göklere ve yerde kim varsa, ister istemez kendileri de gölgeleri de sabah akşam Allah'a boyun eğer." (Ra'd, 13/15) ayetinin mefhumuna ermektir. Bayram insanlara, hayvanata ve nebatata beraberce gelir... Ümmü Atiyye anlatır: "Bayram günü bize evlerden dışarı çıkmamız söylenirdi. Genç kızlardan, özel halleri olan hanımlara kadar hepimiz evlerimizden dışarı çıkar, namazgâhta erkeklerin ardında yerimizi alırdık. Bayanlar erkeklerin 'Allahu Ekber!' nidalarına ortak olurlar, onlarla birlikte dua eder ve o günün bereketli ve tertemiz bir gün olması için Allah'a yakarılırdı." (Buhârî, İdeyn, 12)

Bayramlar esenlik günüdür. Müminler hiçbir zaman şiddetin parçası olmadıkları gibi bayramlarda daha bir özen içerisindedirler. Peygamber efendimiz, düşman karşısında olmadıkları müddetçe İslam memleketlerinde Müslümanların, bayramları silah taşımalarını yasaklamıştır. (İbn Mâce, İkâmetü's-salavât, 168) Bayramlar kardeşliğin ve dostluğun yaşandığı günlerdir. Bayramlar dua vakitleridir. Allah Resulü "Sıkıntılı anlarda duasının Allah tarafından kabul edilmesini isteyen, bolluk zamanlarında ettiği duayı artırsın." (Tirmizî, Daavât, 9) demiştir. Bayramlar, küslüklere ve dargınlıklara son verme zamanıdır. Zira bir Müslüman, kardeşine üç günden fazla küs duramaz. Bayramın bizi kucakladığı bu günlerde istiğfar ve tövbelelerimizle Rabbinize el açmakta, kederlerimizi bayram sevinci ile izale etmesi, hayatımızı Kur'an-ı Kerim'in boyasıyla boyaması niyazımızı terennüm etmekteyiz. Oruç, ruhlarımızın bağ bozumu oldu. Akıp giden ömrümüzde ibadet şuurunu bize aşılarken, sabrı şükürle yoğurdu... Şimdi Bayram... Ramazanın, bereketli ayın neşe dolu hasadı... Rabbinizin bize armağanı ve nihayet hayatımızın yeniden ihyasının miladı...

PANDEMİ DÖNEMİNDE 'TAM KAPANMA' VE YENİ BAYRAM KÜLTÜRÜ

Prof. Dr. İhsan ÇAPCIOĞLU

“Bayram, olağanüstü şartların ürettiği kısıtlayıcı gündemin gölgesinde kalsa da onu ‘yuva’mızın içtenlikli ortamında ve kendi ruh iklimimizin derinliklerinde idrak etmeye devam ediyoruz.”

Pandemi sürecine ilişkin alınan yeni tedbirler kapsamında iki haftalık bir tam kapanma döneminden geçiyoruz. Covid-19 tedbirlerinin yol açtığı sonuçlardan dinî hayat ve din hizmetlerinin yürütülme biçiminin de etkilenmemesi düşünülemezdi. Nitekim küresel salgının hemen öncesinde Suudi Arabistan’da umre ve Mescid-i Nebevi ziyaretleri 2020 yılının başında, 27 Şubat’ta durdurulmuş, umre amacıyla Suudi Arabistan’da bulunan Türk vatandaşları yurda dönmüşlerdir. Türkiye’de henüz Covid-19 vakası görülmeye başlamadan önce Diyanet İşleri Başkanlığı, 6 Mart’ta Cuma hutbesinde koronavirüse atıf yapmış, 16 Mart’ta ise Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş, koronavirüs tehdidi bitene kadar cuma namazı ve vakit namazlarının cami ve mescitlerde cemaatle kılınmasına ara verildiğini, camilerin sadece münferit namaz kılmak isteyenler için açık bulundurulacağını açıklamıştır. Ardından 21 Mart’ta kandil gecelerinde ve cuma günlerinde cami ve mescitlerin kapalı olacağını, cuma namazı için salanın okunmayacağını eklemiştir. Bu tedbirlerle sağlığın her şeyden değerli olduğu ortaya konulmuş; cemaatle yerine getirilemeyen ibadetler için dua ve niyaz önerilmiştir. 22 Mart’ta salgından kurtulmak için yatsı namazından sonra minarelerden dualar edileceği duyurulmuştur. Salgın devam ederken 2020 yılı ramazan ayının yanı sıra, içinde bulunduğumuz Ramazan Bayramı’nda da ibadetler camilerde cemaatle eda edilememiş; bunun yerine çevrimiçi ve çevrimdışı hutbe ve vaazlarda sabır, şükür, dua, tedbir, tevekkül ve infak vurguları ön plana çıkarılmıştır. Nihayet geçen sene olduğu gibi bu sene de Ramazan Bayramı, pandemi kısıtlamalarının yoğunlaştırıldığı bir ‘tam kapanma dönemi’ne denk gelmiş oldu.

Esasen bayram günlerinde toplumların puslu atmosferini güvenli ve coşkun bir huzur iklimi kaplar. Gönülleri, mutlu ve huzurlu vakitlerin neşesi sarar. Hüzünler dağılır, sevinçler katlanır. Toplum genelinde hissedilen bu coşkun iyilik havası, atmosferde puslu havaya yer bırakmayacak ölçüde geniş bir alana yayılır. Bu iklimden nasiplenmeyi başaran toplumlar, kendilerine özgü bir bayram kültürü üretip sürdürmeyi başarmışlardır. Müslüman toplumların gündeminde de başlangıçtan itibaren iki bayram olmuştur: Ramazan ve kurban. Ramazan, aynı isimli kameri ayın hemen ardından gelen ve üç gün süreyle kutlanan bayramın adıdır. Kurban ise, Zilhicce ayının onuncu gününden itibaren dört gün süreyle kutlanır. Her iki bayram da Hicret’in ikinci yılından itibaren kutlanmaya başlanmıştır.

Ramazan Bayramı’nda, namaz, oruç, dua, tefekkür, mukabele ve infak gibi maddi, manevi şifa uygulamalarıyla geçirilen bir aylık zaman diliminin sonunda, Yüce Rabbimizin rahmetine kavuşma ve hoşnutluğunu kazanma ümidinin sevinci yaşanır. Bayram günlerinde hısımlar-akraba, konu-komşu, eş-dost bir araya gelmenin ve bayram coşkusuna birlikte katılmanın mutluluğu paylaşılır. Çocuklara hediyeler verilir. Yaşlıların hayır dualarına eşlik edilir, gönülleri alınır. Kabirler ziyaret edilerek geçmişlerimiz hayırla yâd edilir. Yetim, yoksul ve çaresizlerin yardımına koşular, yapılan yardımlarla ihtiyaçları karşılanmaya ve gönülleri alınmaya çalışılır. Akraba ve komşular ziyaret edilir, misafirlere çeşitli ikramlar yapılır. Küçükler büyüklerinin ellerini öperek saygılarını, büyükler ise küçüklere harçlıklar vererek sevgilerini ifade ederler. İçinde bulunduğumuz günlerde de bereketli oruç mevsiminin ardından gelen Ramazan Bayramı’na erişmenin benzersiz mutluluğunu yaşıyoruz.

Bayram, olağanüstü şartların ürettiği kısıtlayıcı gündemin gölgesinde kalsa da onu ‘yuva’mızın içtenlikli ortamında ve kendi ruh iklimimizin derinliklerinde idrak etmeye devam ediyoruz. Ramazan ayının maneviyatımızı yükseltici havasını teneffüs edebilmiş olmanın huzurunu içimize çekiyor, bu nimeti bize bahşeden Yüce Rabbimize sonsuz şükürler ediyoruz. Zorunluluklar nedeniyle evimize kapanmış olsak da, aslında bayramları pandemi öncesinde de epeyce bir süredir uzaktan kutlamayı tercih ediyoruz. En azından bunu bir seçenek olarak görenlerimizin sayısı her geçen gün artıyor. Evimizde ailemizin diğer üyeleriyle, eş dost, akraba ve yakınlarla birlikte bulunsak da gerçekte pek de bir şey fark etmiyor. Çünkü fiziksel mesafe sınırlarımızın dışındaki insanlarla sosyal medya araçlarını ve imkânlarını kullanarak tebrikleşmeyi yeni nesil bayramlaşma kültürümüzün kanıksamaya başladığımız rutini telakki ediyoruz. Bu araçlara yönelim o kadar artmış durumda ki bu talebe yanıt verebilmek için üreticiler gün geçtikçe yeni içerik ve uygulamalarla karşımıza çıkıyor. Üretilen standart içerikler; aile, akrabalık, komşuluk, arkadaşlık, dostluk ve meslektaşlık gruplarında paylaşılıyor.

Sosyal medya bayramlaşmalarının artan yoğunluğu karşısında, aile ve akraba meclislerinde bile insanlar kendilerini üye oldukları dijital gruplardaki katılımcılarla yazışmak zorunda hissediyorlar. Böylece buldukları ortamdaki insanlarla yüz yüze iletişim kurmak yerine sanal ortamda yapay içeriklerle buluşmayı seçiyorlar. Bazen ikisini birlikte başarmaya çalışanlarımız da yok değil elbette. Onlar bir taraftan gerçek ilişkiler ortamına yetişmeye çalışırken, diğer taraftan sanal dünyanın gündemini yakalama çabası içinde hareket ediyorlar. Bu çabanın sosyal medya literatürünün-

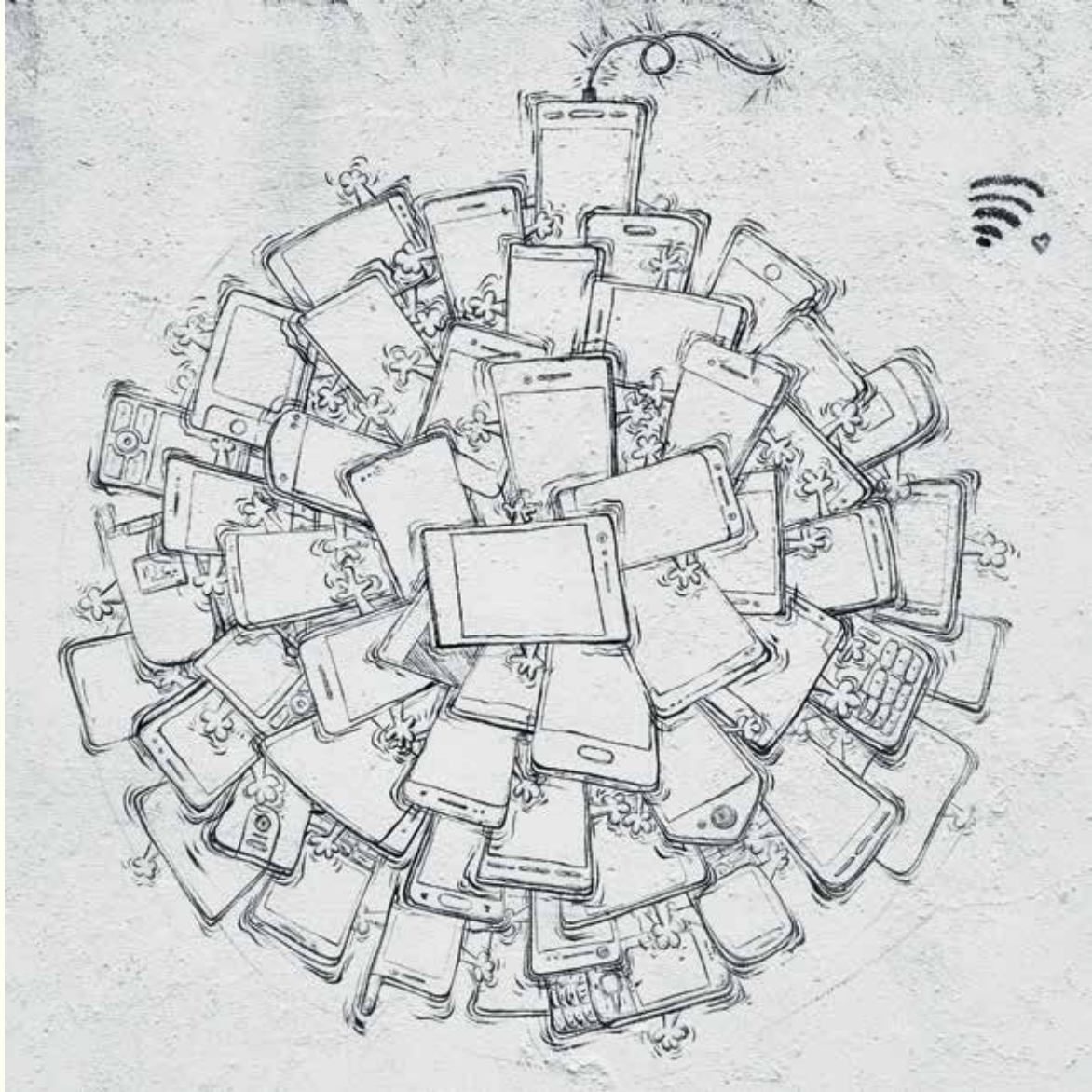
de bir de adı var: İngilizce kısaltması FOMO olan “Fear of Missing Out” yani “Gündemi Kaçırma Korkusu”. Aslında bu, dünya ve toplum gündeminin yanı sıra, sosyal medya paylaşımlarını ve haberleri de takip etme sendromu olarak tanımlanıyor.

Bu sendroma yakalanan kişilerdeki belirtilerin başında, yaşamlarında sosyal medyayı vazgeçilmez bir ihtiyaç olarak görmeleri geliyor. Bu kişiler, sosyal medya hesaplarını sürekli kontrol ediyor, takipçilerinin gönderilerinden herkesten önce haberdar olmak istiyor. Bu amaçla, Facebook, Twitter, Instagram ve Snapchat gibi sosyal medya mecralarında sürekli çevrimiçi/aktif görünüyorlar. Onlar, yeme içme, uyku, dinlenme, gerçek hayatta arkadaşlarla buluşma gibi temel ihtiyaçlarından, gündelik yaşam pratiklerinden ve alışkanlıklarından büyük ölçüde feragat ediyorlar. Bunun yerine gece gündüz sosyal medya mecralarında vakit geçiriyor. Paylaşımları, takipçilerinden yeterli beğeniyi almadığında ise kendilerini mutsuz hissediyorlar. Araştırmalar, sosyal medya kullanım süresi arttıkça, depresif belirtiler gösteren sosyal profillerin de arttığına işaret ediyor. Buna göre sosyal medyayı altı saatten fazla kullananların yüzde 83’ü, 4-6 saat kullananların yüzde 50’si, 2-4 saat kullananların yüzde 21’i, 1-2 saat kullananların ise yaklaşık yüzde 14’ü depresif yaşam belirtileri gösteriyor.

FOMO’ya benzer bir depresif rahatsızlık da, “no mobile phobia” kelimesinin kısaltması olan “Nomofobi”. Bu rahatsızlık, cep telefonu bağlantısını kaybetme korkusu olarak tanımlanıyor. Yakın tarihli bir araştırmaya göre, cep telefonu kullanıcılarının yüzde 53’ü; telefonunu kaybetme, kapsama alanı dışına çıkma, kontörsüz kalma ve batarya tükenmesi durumlarında, kendisini âdeta hayat damarları kesilmiş gibi hissediyor. Bu tür semptomlar gösteren kişiler, rahatsızlıklarıyla yüzleşip tedavi görmeyi kabul etmediğinde ise zamanla işin boyutları çeşitleniyor. Bu durumda belirtiler, psikolojik bir rahatsızlığın sınırlarının dışına taşıyor, görme ve işitme kaybı gibi fiziksel rahatsızlıkların kapısını aralıyor. Aslında, söz konusu iki rahatsızlığın da en temel belirtisinin, kişinin sosyal medyayı değil, sosyal medyanın kişiyi yönetmeye başlaması olduğu anlaşılıyor.

Sosyal medyanın sunduğu sanal sosyallikler dünyası, sanki altıncı duyu organımız gibi çalışmaya başlıyor. Hatta

bazen ‘sanal duyu’muzdan gelen bildirimlere fiziksel duyularımızdan daha duyarlı davrandığımız bile söylenebilir. Söz gelimi, hemen yanı başımızdaki eşimizin, çocuklarımızın, anne-babalarımızın ihtiyaçlarını fark etmekte zorlanırken, kilometrelerce öteden gelen bir mesaja anında cevap vermeye çalışabiliyoruz. Çoğu zaman kendimizi görme, işitme ve konuşma engelli bir insan gibi saatlerce ekran karşısında kilitlenmiş hâlde hareketsiz ve tepkisiz yakalayabiliyoruz. Üstelik bu süre zarfında bir taraftan fiziksel duyularımızın varlığını unutturken, diğer taraftan sanal duyumuzla da “sahici” iletişim kurabildiğimiz ve yüksek ahlaki duyarlılıklara kapı araladığımız söylenemez.

2019 yılı Kurban Bayramı’nda, kısa adı SODİGEM olan Anadolu Üniversitesi Sosyal Medya ve Dijital Güvenlik, Eğitim, Uygulama Merkezi tarafından yapılan bir araştırma, bu tespitleri haklı çıkaran bulgular sunuyor. Araştırma, yeni nesil tebrikleşme ya da bayramlaşmaların sosyal medyadaki yansımalarına dikkat çekiyor. Son yıllarda bayramların alışılmadık dışında sosyal medyadan kutlandığı gerçeğini gözler önüne seriyor. Böylece yeni bayramlaşma kültürünün toplu dijital mesajlar ve görüntülü konuşma uygulamalarıyla gerçekleştirildiğinin altını çiziyor. Araştırmada, ayrıca, sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, aile ve akrabalar arası ziyaretlerin azal-

dığına dikkat çekiliyor. Gerçekten de geleneksel ziyaretleşme uygulamalarının yerini, önemli ölçüde sosyal medyadan iletilen tebrik duyuruları almış durumda.

Yeni bayramlaşma kültüründe, en çok WhatsApp, Messenger ve SMS gibi uygulamalar yoluyla toplu mesaj gönderiminin tercih edildiği anlaşılıyor. Bu mesajlar, internet sitelerinden derlenen hazır metinlerden, görsel ve GIF’lerden oluşabileceği gibi, kullanıcıların bizzat kendileri tarafından da hazırlanabilmektedir. İster hazır mesajlar kullanılsın ister kişinin kendisi tarafından hazırlansın, söz konusu mesajlar, kişilerin zihniet dünyalarına ilişkin önemli ipuçları

Sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte yeni nesil bayramlaşma kültürünün gündemdeki yerini tahkim etmesi kaçınılmazdır. Esasen bu, imajların gerçekliğinin yerine göz diktiği ve büyük oranda amacına ulaştığı dijital çağda, bayramın yeni yüzlerine ilişkin sanal temsillerin çeşitlenmeye devam edeceğinin habercisidir. Kültürümüzde bayramın geleneksel anlamıyla uyumlu biçimde “en önemli buluşma ânı” olarak algılanmaya devam etmesi, eski ve yeni bayram kültürümüzün yaşatılması bakımından elzem görünmektedir. Zira, ritüeller dinî ve sosyal hayatın can suyu mesabesinde. Onlardan yoksun kalan bir geleneğin gelecek nesillerin gündeminde güçlü temsiller oluşturması mümkün değildir. Hâl böyle olunca, nesiller arasında bayrama ilişkin kültürel anlatıların korunması, “sahici” aktarımların yüz yüze sağlıklı ilişkilerle gerçekleştirilmesi, dayanışma bağlarının sürdürülmesi ve böylece toplumsal hafıza zincirinin birbirine eklenmesi gerekir. Elbette dostlarımızla aramıza gönülsüz mesafelerin girdiği bu olağanüstü bayram tecrübemiz de kültürel hafıza zincirimize eklenen zorunlu bir halka olacaktır.

‘Kontrollü sosyal hayat’ın ‘yeni normal’imiz hâline geldiği pandemi sürecinde, istemeden bıraktığımız kayıtların, bayram hafızamızda acı hatıralara ve travmatik izlere yol açmasına katkıda bulunmamalıyız. Aksine sevdiğimizle aramızdaki bayram mesafesini kaldırmalı, birbirimizle gönül diliyle kucaklaşmaya ve duygularımızı içtenlikle paylaşmaya devam etmeliyiz. Bunu yaparsak, olağanüstü günlerin olağan atmosferinde yaşadığımız bu kutlu bayram iklimini, gerçek bayramların özlemine eklenen güçlü bir umut ve mutluluk halkasına dönüştürmeyi başarabiliriz. Böylece, bayramın acıları dindiren, sevinçleri çoğaltan, gönüller alıcı, esenlik ve ferahlık verici nefesini, yeniden ruhumuzda hisseder ve sağaltıcı işlevine elbirliğiyle katkıda bulunuz. Nihayet onu bize armağan eden Yüce Rabbimize şükürümüzü dile getirir, böylece yaşadığımız sürecin gelip geçiciliğine ilişkin umutlarımızın kaynağına yönelir ve sadece O’nun hoşnutluğuna gönül bağlamış olmanın sevincini yaşarız. Hâsılı, kutlu ‘Ramazan Bayramı’mız’, mutlu ve umutlu bayram olsun vesselam!

barındırmaktadır. Bu paylaşımlar üzerinden; kişisel dinî yönelimlerin, dindarlık düzeylerinin ve sosyal duyarlılıkların izi rahatlıkla sürülebilmektedir. Paylaşımlarda, ayet, hadis, şiir, hikâye, din bilginlerinin sözleri, atasözü ve veyahut gibi özlü sözlerin kullanımına sıkça rastlanmaktadır. Bununla birlikte, “iyi bayramlar” ve “bayramınız kutlu olsun” tarzında kısa mesajların kullanımı da yaygındır. Bayramı ailesinden ve sevdiklerinden uzakta geçirmek zorunda kalanlar ise çeşitli dijital cihazlarla yakınlarına ulaşabilmektedir. Bu çerçevede WhatsApp, Skype, Zoom, Facetime ve Snapchat gibi uygulamalarla kurulan sesli ve görüntülü bağlantılar aracılığıyla bayramlaşmalar gerçekleştirilmektedir.

KAPILARI GÖĞE AÇILAN ŞEHİR

Abdülbaki İŞCAN

“Ey bir o kadar sessiz ve bir o kadar kederli şehir! Ey nebiler şehri! Ey kapıları göğe açılan şehir! Ey miraca uzanan kutsal şehir! Ey özgürlüğü elinden alınarak karalara bürünen hüzün şehri!,,

Aylardan ramazan. Bayram öncesi bir gece vakti, rüzgârın çiçeklere kıymadığı zamanlar... Biraz daha hasret, biraz daha bekleyiş ve biraz daha azap... Yalnızlığın yerinden, yalnızlığın yurdundan yine hüzün yağıyor.

Taş kalpleri bile eriten kelimelerle yaşayan insanların acıları her yere hâkim. Şehrin bu kimsesiz ve çaresiz bırakılmış yakasında keder her evin üstünde.

Doğu Kudüs, Eski Şehir ve Mescid-i Aksa... Sokaklar cinnetin kucağında bir büyük cehennemdi ve bu şehrin her bir köşesinden her zaman gelen ne ise aynı şiddette zalimce yine kendini göstermişti. Perdeleri çekilmişti dünya yüzünün. Çaresizliğin neşesiz hikâyeleriyle palazlanan gölgelerle baş başa bir gece vaktiydi. İnsanlar kıyama durmuştu. Sonra toprak kaybolmuş, gökyüzü kaybolmuş, dünya kaybolmuştu. Sonra insanların kıyamda olduğu kadar, rükuda olduğu kadar, secdede olduğu kadar, yerle gök kadar Kudüs büyümüşü. Sonra korkuların henüz kalkmadığı köşelerden kızıl kara bir ruh, zalim ellerini sessiz sedasız uzatmıştı da ayın ışığını terk ettiği bir zamanda, gafilce avlamıştı herkesi. Damar damar olmuştu şehrin her yeri ve her yanı bir acı sızı sarmıştı.

İşte karşı konulamaz bir adanışa hazırlanan eski zamanlardan kalma aşınmış yollar, sırdaşını kaybetmiş yetim şehrin taş duvarları, işte Rahmana sığınılan gecenin tedirgin zamanları, işte hesaplı bir fırtına sonrasında zalime isyana gebe şafak sancıları.

Ey bir o kadar sessiz ve bir o kadar kederli şehir! Ey nebiler şehri! Ey kapıları göğe açılan şehir! Ey miraca uzanan kutsal şehir! Ey özgürlüğü elinden alınarak karalara bürünen hüzün şehri! Ey geri dönmeyen beyaz güvercinlerin

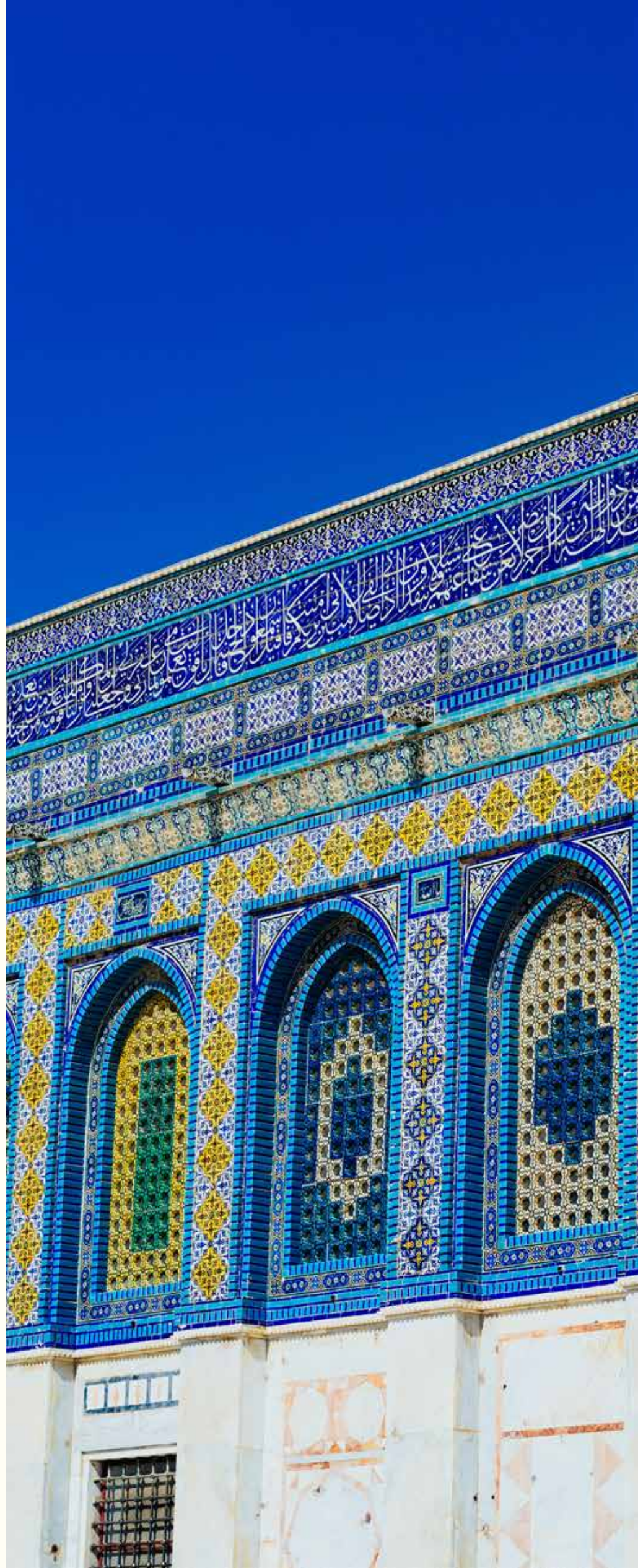
mahzun şehri, rüzgârlarında gül kokusunu kaybeden, nicedir yıkımlarına her an yıkım eklenen şehir! Ey her vakit dünyamızın gözbebeği mukaddes şehir! Ey yüreğimizi Kербela'ya çeviren şehir!

Hız Davut'un attığı taşı bildiğimizden ve kutlu Nebi'nin yoluna yol olduğundan beridir sana tutkunuz. Dünyanın soluk renkli yüzleri seni içlerine taşımaya çabalarken, kemirgen bir yaratığın durmaksızın örselediği tebessüm halin bize acı veriyor. Civardaki her şey ve herkes aynı acıyla aynı duaya duruyor. Seherlerin tam da içine karışan bir duanın nurlu sözlerisin. Belli belirsiz zamanların yamacında sana söylenen şiirlerdeki peygamber kokularıdır senden bize gelen. Ey Hz. Âdem'den beri tevhidin temsilcisi peygamberlerin ortak mirası! Ey büyük zalimlere karşı, inanmış küçük çocukların kanıyla yoğrulmuş asil toprak! Ey asırlar boyu kanayan yaramız, ey içimizde durmadan yanan ateş! Ne zaman kıyama dursak, ne zaman huzura varsak senden yana bir çarpıntının duaya yükselen kelimeleridir dilimizden dökülen. Senin bu çaresiz halin, bu yalnız halin şeb-i yeldanın koynunda kavurgan bir düşüncedir ki dikenli döşek gibidir bize.

Şimdi saçlarımızda kederin bin beyazı, dışarıda solgun Kudüs. Varla yok arasında birkaç şiir avuçlarımıza bırakılan yakarılarla bir ayazın bahara dönmelerini bekler. Ardı ardına dökülür ay parçaları karanlığın kucağına. Geride kimsenin öteden beri duymadığı biriktirilmiş acıların feryadıyla yaşanacak günlerin telaşı kalır.

Yumakların en kızılından bir örtü dokunmaktadır şehrin üstüne ve bir baykuş kadar sessiz değillerdir.

Baharı görmek isteyen Kudüs'ün sancılı kalbi, iniltilerine şifa arar.

KUDÜS'ÜN BİZİM İÇİN ÖNEMİ

Yaşar ÇAPÇI

Umre ve Kudüs Ziyaretleri Daire Başkanı

Kudüs; “Gökte yapıp yere indirilen şehir”, ilk kiblemiz, ikinci mescidimiz ve üçüncü haremimiz olan Mescid-i Aksa’yı içerisinde barındıran, birçok peygambere ve bu peygamberlere inen vahye tanıklık eden, birbirinden önemli nice tarihî olayların meydana geldiği kutsal bir şehir...

Kudüs; Hz. Davud’un temeli, Hz. Süleyman’ın Beytül- Makdis’i, Hz. Zekeriya’nın imamlığı, Hz. Yahya’nın müjdesi, Hz. Meryem’in hücresi, Hz. İsa’nın beşiği, Hz. Muhammed’in (s.a.s.) miracı, Hz. Ömer’in fethi, Selahaddin Eyyubi’nin rüyası, Kanuni Sultan Süleyman’ın imarı, Abdülhamit Han’ın davası...

Vahyin, “Etrafını mübarek kıldığımız” belde ifadesiyle kutsadığı, Hz. Süleyman’ın (a.s.), “Ya Rabbi! Kim Mescid-i Aksa’ya namaz kılmak için gelir ve namaz kılsa, anasından doğduğu günkü gibi tertemiz olsun, hastalığı varsa şifa bulsun, derdi varsa deva bulsun.” duasını Allah’a arz ettiği; dünyanın gözbebeği, barışın anahtarı Kudüs...

Resulullah’ın (s.a.s.) mübarek eşleri Hz. Meymune annemiz, “Ey Allah’ın Resülü bize Kudüs’ten, Kudüs’ün faziletinden bahseder misiniz?” diye sorar. Peygamber Efendimiz, “Gidin, mutlaka namaz kılın.” buyurur. Meymune annemiz, “Eğer Kudüs’e gidip namaz kılma imkânı bulamazsak ne yapalım?” sorunca Efendimiz, “Hiç olmazsa kandillerinde yakılmak üzere yağ gönderin.” buyurur.

Bugün Kudüs’ün kandil yağına değil ama iman kandili ile yüreğini aydınlatan Kudüs sevdalısı müminlere ihtiyacı var.

Kudüs dinlerin buluştuğu mübarek bir mekândır. Üç semavi dini birden ağırlamış, asırlara meydan okuyan taş mabetlerinde ezan, çan ve hazzan sesleri hiç eksik olmamıştır. Müslümanların hâkimiyetinde iken şehrin kapıları tüm inanç mensuplarına ardına kadar açılmış, kimsenin inancına, vicdanına, hürriyetine, mabedine dokunulmamış; farklı din, dil, ırk ve mezheplerin bir arada adalet, sevgi ve barış içerisinde yaşanması sağlanmıştır.

Mescid-i Aksa’nın ilk kiblemiz olması biz Müslümanlar için bu kutsal şehrin önemini daha da arttırmıştır. Efendimiz (s.a.s.) Mescid-i Aksa’nın ziyaret edilmesini ve buradan umreye gidilmesini teşvik etmişlerdir: “Yolculuk ancak şu üç mescitten birine olur: Benim şu mescidime, Mescid-i Haram’a ve Mescid-i Aksa’ya.”; “Kim Kudüs’ten, Mescid-i Aksa’dan umre yaparsa, Allah geçmiş günahlarını bağışlar.” Bu teşvike binaen Kudüs ve Mescid-i Aksa tüm Müslümanların ve özellikle Osmanlı tebaasının ziyaret edegeldikleri ve buradan umreye hareket ettikleri bir merkez olmuştur.

Bir süre kesintiye uğrayan bu önemli ziyaret, Başkanlığımızca 2015 yılından itibaren Kudüs ve Kudüs bağlantılı umre turları düzenlenerek devam ettirilmektedir. Bu sayede terk edilen bir sünnet tekrar yaşatılmakta; aynı zamanda bu kutsal topraklarda kendi kaderleriyle baş başa bırakılan Filistinli kardeşlerimizin yalnız olmadıkları mesajı verilmektedir.

Kudüs ve Kudüs bağlantılı umre turlarına katılan yolcuların atırılmasına katkı sağlamak ve kamuoyunda Kudüs konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş Hocamızın talimatıyla “Umre Hizmetleri Daire Başkanlığı”nın adı, “Umre ve Kudüs Ziyaretleri Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir.

Söz konusu faaliyetler, 3 günlük Kudüs ve 16 günlük Kudüs bağlantılı umre turu olarak iki alternatifle düzenlenmekte; Kudüs bağlantılı umre turlarına katılan yolculara üç mescitte; Kâbe-i Muazzama, Mescid-i Nebevi ve Mescid-i Aksa’da cuma namazı kılma imkânı sağlanmaktadır. Söz konusu turlar kapsamında üniversite gençliği başta olmak üzere farklı yaş ve meslek gruplarının katılımına imkân sağlayan özel turlar da düzenlenmektedir. Hiçbir güvenlik endişesi taşımadan Devletimiz ve Başkanlığımız güvencesi ile yolculara hizmet verilmektedir.

BAYRAMLARIN HAYATIMIZDAKİ YERİ

Doğan HIZLAN

“Bayram ziyaretlerimizin en uzağı, Kadıköy, Kartal, Suadiye, Pendik gibi banliyöler ve Adalar’dı. İstanbul’da yaşayan biriyseniz, gayrimüslimler de Bayramımızı kutlardı.”

Ramazanları bilmeden bayramları anlatmak bence yetersizdir. Osmanlı İmparatorluğu’ndan bugüne bir tarih özeti şarttır.

Çünkü ramazan, bayrama hazırlık günleridir. Ben Osmanlı İmparatorluğu’ndan bugüne kadar ramazan ve bayram üzerine yazıları okumaktan büyük haz duyarım.

Ramazan geldiğinde şehrin havasında esen uhrevilik hepimizi etkiler.

Ramazanda açılan Yayınlar Fuarı, önce Sultanahmet Camii Avlusu’nda, sonra da Beyazıt’ta kurulmuştu. Oraya mutlaka uğrar kütüphanemdeki eksik din ve tasavvuf üzerine kitapları alırdım.

Sultanahmet Meydanı’ndaki çeşitli dükkânları da ziyaret ederdim. Her dükkânı inceler, baklavacının önünde durur baklava yerdim.

Ramazanda yıllar önce hazır pideler alınmaz, evden malzemesi fırına götürülür pişirilirdi. Yumurtalı, kıymalı olanları çok severdim.

Süheyl Ünver’in Ramazan için yazısı ne kadar da isabetli bir görüştür:

“Türkler bir Ramazan medeniyeti kurmuştur. İşte bu medeniyet Türk halkının şiir ve edebiyatına da sirayet etmiştir.”

Benim gibi hayatı edebiyattan takip eden biri için geçerli bir teşhistir.

Bütün ailem İstanbul’da yaşadığı için Bayram ziyaretlerimizin en uzağı, Kadıköy, Kartal, Suadiye, Pendik gibi banliyöler ve Adalar’dı. İstanbul’da yaşayan biriyseniz, gayrimüslimler de Bayramımızı kutlardı.

Ailemde husumet, küsme, kırgınlık olaylarına pek rastlamadım. Ailenin

büyüğü anneannem olduğu için evimizde mükellef sofralar kurarlardı.

Gelenler, önce akşam çayını içerler, sonra da akşam yemeğine kalırlardı.

Bayram günlerinde aile içinde bir dargınlar barışmasına şahit olmadım. Ancak iletişimin sadece sabit telefonlara bağlı olduğu yıllarda buluşmalarda hasret giderilirdi.

İkramlar içinde, fondan, lokum, badem şekeri, tatlı mutlaka bulunurdu. Üstelik şeker bayramında, herkese de bir kutu çikolata veya başka tatlılar da götürülürdü.

Ramazan bayramları, Ahmet Semih Mümtaz’ın kitabından okudum. Sultan’ın, ve diğer yetkililerin Bayram kutlama törenlerini okurken saygı ve ritüel beraberliği çok hoşuma gidiyor.

İki yakada oturanlar, kayıklarla gidip gelirlerdi. Kayıklar Boğaz iskelelerine yanaşırды.

Yazar, baklavaların lezzetini anlatırken, hanımların kıyafetine de değinir.

Aileler ev buluşmalarında, hal hatır sorarlar, adeta bir yılın dökümünü dile getirirlerdi. Bir yıl içinde aranmayanlar

birbirlerine sitem ederlerdi, bu yeniden bir dostluğun kurulmasını sağlardı.

Benim ilk antolojimin adı da; “Bayram Gömleği” idi, kitaba adını veren de rahmetli Hulki Aktunç’un aynı adlı hikâyesiydi.

Süheyl Ünver’in dediği gibi, edebiyat bize bayramın dinî olduğu kadar hayatımızın içindeki belirleyici yerini de yansıtıyordu.

Ben iki şiiri unutamam, birçok mısraı da hafızamdadır.

Yahya Kemal Beyatlı’nın Nihat Sami Banarlı’ya ithaf ettiği, “Atık Valde’den inen sokakta” ikincisi de “Süleymaniye’de Bayram Sabahı”.

Bayramların vazgeçilmezi de tebrik kartlarıydı. Onların da bir özelliği vardı, hafif kırgınlıkları giderir, dostluğu, sevgiyi pekiştirirdi.

Kurumlar antetli kartlar ve zarflar bastırırlardı.

Ben o alışkanlığı da doğrusu severdim. Çünkü birçok kişi, sevgisini, özlemine o kartlar aracılığıyla ulaştırırdı.

Şimdi telefonlarımızdan, bir tane ör-

nek yazıyorsunuz, binlerce kişiye gönderiyorsunuz. Bana biraz garip geliyor.

Çocuklar için bayramın terbiye edici, örnek alınacak yanları da vardı. Görece edinilen bir eğitimi bayramlar.

Evvel Zaman İçinde İstanbul Ramazanları’ndan bir alıntı:

“Esasen her gün saray mutfaklarında pişen yemeklerin fazlası Beşiktaş evlerinde ocak yaktırmaz olmuştı.”

Bayram kutlamaları, Dolmabahçe Sarayı’nın muayede salonunda yapılırdı.

Kıyafetlere verilen önem, Bayramın bir başka anılması gereken yanıydı.

Bayram, edebiyatımıza nasıl geçmişti?

Bazı yazarları rahmetle anarak, bize bayramları daha içten sevmemizi, daha da yaşamımıza sinmesini gerçekleştirdiler.

Sabahattin Ali, Kuyucaklı Yusuf’da ne yazmış:

“Bu küçük şehirlerin yeknesaklığını değiştiren nadir hadiselerden biri de bayramlardı, hele ramazan bayramı, bir aylık bir bekleyiş ve hazırlıktan sonra geldiği için, o nispette coşkun olurdu.”

Füruzan’ın “Edirne’nin Köprüleri”nde duyarlı bir bayram günü:

“Bayram dediğin, iyiliklerimizi pekiştirmek değil midir, diyordu ninem. Bu da biz bize olamaz. Olmalı başkaları, bakmalıyız ne kadar severiz onları ve seviniriz onlar için.”

Safiye Erol’un hatırlatmalarına bütün kalbimle katılıyorum:

“Meselâ ben İstanbul’un asrîleşirken mânevî huzur sahalarını ve eski rehavet köşelerini kaybetmesine gönülce razı değilim. Ramazanlarda eski halâvet kalmadı, kandiller arada söndükçe çakıp geçiyor, bayramlar şevksiz ve yorucu oldu, şöyle bir tatlı kalıba giremiyor. Orta oyununu da unuttuk, Karagöz’le Hacivat Çelebi’yi de küstürdük.”

Orhan Kemal, hayatın nasıl akıp geçtiğini bayramı anarak anlatıyor:

“Ramazanlar gelir, bayramlar gelir, toplar atılır, analı babalı çocuklardan birçoğu, allar, morlar, sarılar, yeşiller içinde birer türkü gibi cıvıldaşır... Bayramlar gider, ramazanlar gider, yine eski günler, yine her zamanki günler gelir.”

İstanbul’u yazan birçok usta, bayramı yazdı, onları edebiyata aşına olanlar bildiği için tekrarlamadım.

Dilerim hepimiz mutlu, sağlıklı bayramlar idrak ederiz.

Muhterem Hocam, Rabbimiz için tuttuğumuz oruçları eda etmenin huzuruyla erdiğimiz bayram, asr-ı saadette nasıl idrak edildi? Bayramın Müslümanlar açısından anlamına değinir misiniz?

Bilindiği üzere Peygamber Efendimiz Medine'ye hicret ettiğinde burada İranlılardan örnek alınarak kutlanılan iki bayramın bulunduğunu gördü. Daha çok Cahiliye Dönemi'nin âdetlerine göre kutlanan bu bayramların yerine Yüce Allah onlara ramazan ve kurban bayramlarını ihsan etmiştir. Böylece Müslümanlar İslami esaslara uygun ve onların tamamlayıcısı olan dinî bayramlara kavuşmuş oldular. Bayram günleri, verilen görevleri ifa etmenin ve Cenab-ı Hakk'ın rızasına nail olmanın mutluluğuna ulaşılan günler olduğu için idrak edenlerin bu günlerde birbirlerinin sevinç ve mutluluklarını paylaşmaları, meşru kurallar içinde eğlenmeleri caiz, hatta hakları olarak görülmüştür. Peygamberimiz, bu günlerde arkadaşlarını evlerinde ziyaret eder, ikramlarını kabul eder ve kendisi de misafirlerine ikramda bulunurdu. Ayrıca çocuklarla ilgilenir, sokakta gördüğünde onların başlarını okşar, onlara selam verir, hatta onlarla şakalaşır ve hediyeler verirdi. Bir bayram günü Mescid-i Nebevi'nin toprak zemini üzerinde mızrak kalkan oyunları oynayan bir grup Habeşliyi hanımı Hz. Aişe ile seyretmiş (Buhârî, "İdeyn", 2; Müslim, "Salâtü'l-İdeyn", 17-21.); bir başka bayram günü ise huzurunda Buâs Harbî'ne ait ezgileri söyleyen iki kız çocuğuna müdahale etmek isteyen Hz. Ebu Bekir'e engel olarak, "Her milletin bir bayramı vardır, bu da bizim bayramımızdır." buyurmuştur (Buhârî, "İdeyn", 3; Müslim, "Salâtü'l-İdeyn", 16,17).

Her yeni bayram yeni bir tatla gelir ve âdeta o yeni tadı insanın damağına çalıp gider. Her yeni bayram bir farklı gelir insana. Bu farklılık sizce nedendir?

Bu soruya cevap vermek için evlerimizdeki bayram hazırlıklarını ve yaşadığımız bayram heyecanını hatırlamakta yarar var. Ailelerde bayram hazırlıkları günler önceden başlar. Örneğin evlerde temizlik yapılır, bayram alışverişine çıkılır, çarşı pazar gezilir bayramlık giysiler ve hediyeler satın alınır, yemekler ve tatlılar hazırlanır. Ayrıca bayram sabahı kişisel temizlikler yapılır, abdest alınır, bayramlıklar giyilir, güzel kokular sürülür ve bayram namazını ifa etmek üzere tekbirler eşliğinde camiye gidilir. Bu olağanüstü bir güzellik ve heyecan verici bir durumdur. Yahya Kemal, "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" adlı şiirinde bu heyecanı dinî, tarihî ve millî boyutları ile dile getirmektedir.

*"Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede
Bir mehâbetli sabah oldu Süleymâniye'de"*

dizeleri ile başlayan bu şiir;

*"Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapiya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilâhî yapıya.
Tanrının mâbedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymâniye târih oluyor."*

dizeleri ile devam etmektedir. Bu şiiri her okuyuşumuzda ayrı bir heyecan duyduğumuz gibi söz konusu olayları her yaşadığımızda da farklı bir heyecan duyuyor ve tat alıyoruz.

"Bayramda gelir yâda ne hoş hâtıralar ki: Bin ömre verilmez, o kadar kadri girandır." der Mehmet Âkif Ersoy. Âkif'in bu sözlerinden hareketle bayramların sizin yâdınızda bıraktığı kadr-i giran hatırayı bizimle paylaşabilir misiniz?

Her Müslüman gibi benim de çocukluğumdan itibaren oruç tutmanın ve bayramları idrak etmenin sevincini yaşadığımı söyleyebilirim. İlk orucumu tuttuğum günü biraz hatırlar gibiyim. Yaşım çok küçük olduğum

için -tahminen 6 yaşında olabilirim- anneme söylememe rağmen beni sahura kaldırmamıştı. Buna çok üzülmüş ancak kararımda ısrar ederek o gün orucumu tutmuştum. İlkokul yıllarımda bayramları köyde geçti. O yılların (1950-1960 yılları) bayramları bugünlere göre çok daha sınırlı imkânlarla kutlanırdı. Çocuklar için bu bayramların en büyük ödülü akide şekeri idi. Elini öptüğünüz kişi şayet çok yakınlarınızdan birisi ise madeni para verme ihtimali de vardı. Günün sonunda mahalle bakkalının yolunu tutarak toplanan paraları orada harca yapıp eve dönerdik. İlkokulu bitirince ortaokula köyümden çok uzakta bir yerde, Adana'da imam hatip okuluna devlet parasız yatılı öğrencisi olarak tahsile devam etmek durumunda kaldığımız yıllarda bayramlarımız ailemizden uzakta ve hüzünlü geçerdi. Çarşı izni alabildiğimiz gün, Seyhan Nehri kenarında kurulan bayram yerine koşardık. Lunapark, sihirbazlar, sirkler, çadır tiyatroları; balon, kâğıt helva, elma şekeri, tulumba tatlısı ve şalgam suyu satan satıcılar; halka atmak ve penaltı çekmek suretiyle hediye kazanmak gibi birçok eğlence türü bizi beklemekteydi. Günün sonunda cepte para bitince, yorulunca veya izin vakti dolunca yurda döner ve hüznümüze bıraktığımız yerden devam ederdik.

Daha sonra çalışma hayatımın büyük kısmına İstanbul'da devam ettim. Burada büyük şehrin telaşı, geçim şartları, bireyselleşen hayat tarzı bayramlarda bizi komşularla sadece camilerde bir araya getirdi. İş yerinde ise mesainin bir devamı mahiyetinde bayramlaşma törenleri düzenlenirdi. Benim için bu törenler içinde unutamadığım anıların başında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesindeki Sayın Cumhurbaşkanımızın önceleri büyükşehir belediye başkanı, sonra da başbakan olarak katıldığı çay-simitli bayramlaşma törenleri gelmektedir. Daha çok Ramazan Bayramlarında icra edilen bu kutlamalar, camia olarak çok mutlu olduğumuz törenlerdi.

Prof. Dr. İlyas ÇELEBİ:

"Bayram günleri, görevleri ifa etmenin ve Cenab-ı Hakk'ın rızasına nail olmanın mutluluğuna ulaşılan günlerdir,"

SÖYLEŞİ Mahir KILINÇ

hepimiz günahlarından arınmanın huzur ve mutluluğunu kazanmış olarak bayramı idrak etmiş oluruz.

Bayramlar, Müslümanların birbirleriyle dayanışma, yardımlaşma ve kaynaşmasını sağlayan özel günlerdir. Aynı köy, mahalle veya beldede oturan insanların bayram namazını aynı musalla, cami veya mescitte kılmaları, bir araya gelmeleri, birbirlerini görmeleri, ihtiyaç, sevinç ve sıkıntılarında haberdar olmalarını sağlamaktadır. Beraberce namaz kılmakta ve dua etmekte, aynı duaya "Âmin!" demektedirler. Bu durum, Müslümanlar olarak duygu birliğinin oluşması bakımından önemli bir şeydir. Ancak bu dayanışma, sadece duygu boyutunda kalmamalı; yan yana namaz kıldığımız insanların hâlini, ihtiyaçlarını, sevinç ve kederlerini de paylaşmalıyız. Fakirleri, yoksulları, kimsesizleri, hastaları, yaşlıları, düşkünleri bu günlerde sevindirmeliyiz. Küskünler de bu günleri fırsat bilerek muhakkak barışmalıdır.

Sonuç olarak bayramlar sevinç ve mutluluğun paylaşılmasının yanı sıra kendimizi sorguladığımız, kusurlarımızı fark ettiğimiz ve giderme yoluna gittiğimiz önemli günleridir. Bu nedenle bayram günlerinin değerini bilmek ve değerlendirmeye özen göstermek gerekir.

Bütün Müslümanların amelleri hâlis, dualarını makbul ve bayramı kutlu olsun.

NESİLLER ÜSTÜ SEVİNÇ: BAYRAMLAR

Emin GÜRDAMUR

“Kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı demeden ruhlarımız yeniden o sofranın, bayram sevincinin etrafında kenetlendikçe zamanın eskitemeyeceği hatıralar, nesiller arası mesafelerin değersizleştiremeyeceği sığınaklar inşa etmeyi sürdürmüş olacağız.”

“Ya! İşte böyle. Sen de ben de geri kalmış insanlar olmuştuz. Bizim modamız geçmiş de haberimiz bile yok.” Turganyev’in *Babalar ve Oğullar* romanında Nikolay Petroviç, oğluyla kurmak istediği arkadaşlığın kuşak farkına takılması karşısında ağabeyine bu sözlerle yakınmıştı. Kuşak çatışması bir tür değerler çatışmasıdır. Kendini yenileyip duran hayat, her nesle kendi döneminin önceliklerini, hassasiyetlerini dayatır. İçinde doğduğu mekân ve zamanla kesintisiz duygusal ve kültürel alışveriş içinde olan insan için bu, doğal bir süreç. Her icat, her yenilik; kendi değer yargısını, alışkanlıklarını, kültürünü beraberinde getirir. Gündelik hayatın sürekli yeni aygıtlarla dönüşüme uğradığı günümüz dünyasında nesiller arası mesafe, tarihte eşine rastlanmayan bir hızla değişiyor; iki neslin birbirine yabancılaşması için artık asırlar değil beş veya on yıl yetiyor.

Nesillerin Ruh adlı eserinde Prof. Dr. Mehmet Kaplan, “Fertlerin nasıl birbirinden ayrı bir duyma, düşünme ve hareket etme tarzları varsa nesillerin de kendilerine has; önceki ve sonraki nesillerinkine benzemeyen bir duyma, düşünme ve hareket etme tarzları vardır.” der. Esasında kuşak farkı çevresinde cereyan eden sosyal gerilimler bugüne özgü değildir. Nesiller arası kopukluğun faturasını sadece gündelik hayatın hızına, dönüşümüne, alışkanlıkların ve ilgilerin sürekli güncellenmesine çıkarırsak tarih bizi hızlıca tekzip eder. M.Ö. 3500’lerden haber veren Sümer tabletlerinde, bir babanın oğluna nasihatı esnasında “Gençlerin bozulduğuna” dair hükümler görürüz. Değişim sadece dış dünyanın dinamikleriyle izah edilemez. Her şey-

den önce insan kendi içinde değişen ve dönüşen bir canlıdır. Söz gelişi, bir zamanlar yetişkinler tarafından herhangi bir sebeple itham edilen genç, hayatının ilerleyen safhasında bu kez kendi çocuklarını aynı sebeplerle itham edebilir.

Bütün bu değişim rüzgârının içinde yerini daima koruyan, her insanın kalbinde tahtını muhafaza eden kimi hatıralar vardır. Mesela bayramlar! Dünün çocukları büyüyüp bugünün yetişkinleri olur; evler değişir, şartlar değişir, insanlar, imkânlar değişir, dünya değişir ama eski günler, eski bayramlar özlemle anılmaya devam edilir. Her nesilde kendini tekrar eden bir özlem. Geçmişle aramızdaki bu hasret ilişkisinin bir de adı var: Nostalji. Sözlükler ona kısaca “geçmişseverlik” diyor. Peki, hemen herkes için farklı yaşanmışlıklar ihtiva ettiği hâlde nasıl benzer duygularla ortaya çıkıyor bu özlem? Dahası, her nesil bir ada olduğu hâlde bayramlar nasıl oluyor da saltanatını her neslin gönlünde kurabiliyor? Zaman sağanağından sıyrık almadan atlatabiliyor?

Her şeyden önce unutulmaması gerekir ki insan sosyal olduğu kadar duygusal bir varlık. Akıyla ölçer, tartar ama pek çok kararı kalbiyle verir, adımlarını duygularının refakatinde atar. İnsan hayatı, muhtelif evrelerden oluşur. Bütün parçaları tespih taneleri gibi içten içe birbirine iliştiiren bir ip vardır ki o ipin adı gönüldür. Onun varlığı geçmişle bugün arasına, koparılması imkânsız ilmekler atar. İnsan dünü özler, düne sığınır. İstediginde dünü güzelleştirir, istediğinde düne kızar. Aradığı sevinci de aradığı hüznü de oradan devşirir. Bilinç, mevcut durumdan rahatsızlık duyduğu

veya geleceğin belirsizliği karşısında sendelediğinde ister istemez geçmişe yelken açar. Çünkü geçmiş yaşanmıştır ve hafıza tarafından filtrelenip gerektiği durumlarda kullanılmak üzere istiflenmiştir. Orada durmakta, çocukluğun, ilk gençlik çağının iyileştirici ikliminde demlenmektedir. Ne zaman başımız sıkışsa, bulunduğumuz durumdan memnuniyetsizlik duysak yüzümüzü derhal geçmişe dönmemiz biraz da bundan.

Ramazan boyunca tutulan oruçların, aile ve akrabalarla bir araya gelinen neşeli iftarların, gece yarısı kalkılan mahmur sahuruların, teravihlerin, hatimlerin sonunda gelen Ramazan Bayramı, duygusal hafızalarımızda manevi, dingin, eşsiz bir saltanat kurar. El öpmeler, hediyeler, harçlıklar, gezmeler, ikramlar bir çocuğun masum ruhunda ya da bir gencin fırtınalı kalbinde silinmesi imkânsız izler bırakır. Bayram artık takvimde herhangi tarih, hafızada herhangi bir gün olmaktan çıkar. Kolektif bir şifa, ulvi bir neşe kaynağı olur. En çok da hatıralarımızda demlenir ve durgun, dingin günlere her ihtiyaç duyduğumuzda kapısını çalacağımız bir huzur adası olur.

İnsan İnsanın Yurdudur

Hepimiz biliyoruz ki insanın özlediği, geri gelsin istediği, el değmemiş saflıktaki mazidir. Yoksa her nesil için bu serzenişin kendini tekrar etmesinin başka ne anlamı olabilir ki? Fakat günümüzde sosyal yapımızın bölünmeye maruz kalması, geniş ailenin modern hayata ayak uydururken kendini seyreltmesi, hanelerin kırsal bölgelerden kentlere doğru akarken form değiştirmesi gibi bir dizi realite, “Nerede o bayramlar?” hayıflanmasını klişe olmaktan çıkarıp bumbuz bir gerçeklik olarak önümüze koydu. Bunu da göz ardı edemeyiz. Bayramlar büyüklerin, gariplerin, yolcuların, kimsesizlerin gönüllerinin alındığı, toplumda yediden yetmişe her bireyin kaynaştığı, aynı manevi atmosferin terennüm edildiği bir zaman dilimidir. Çocuklar sevindirilir, ölümler dualarla yâd edilir. Halk arasında, “Bir dahaki bayrama ya nasip?” denilerek vurgulanan hassasiyet, bayramın hayatlarımızda nasıl bir milat olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Bayramlar modern dünyada gittikçe seküler tutum ve davranışlarla maskeleyildi maalesef. Tatille özdeşleştirilerek aile bağları, toplumsal dayanışma, sı-

lairahim, vefa göz ardı edildi, bireysel bir çerçeveye hapsedildi. Birbirimize küs değil ama küsmüş gibi yaşıyoruz. Buharlı makinenin keşfiyle dönmeye başlayan ağır sanayi çarkının bizi getirip bıraktığı yer, dijital bir dünyanın eşığı. Bu eşikte bizden kendi kendisine yetebilen bir tüketim nesnesine dönüşmemiz bekleniyor. Mutluluğu, eğlenceyi, rahatlamayı olabildiğince dar bir çevreyle paylaşmak bu dönemin gizli kuralı. Yetişkinlerle gençlerin arasında yükselen, tuğlaları tablet ve telefonlardan oluşan duvardan herkes rahatsız. Ama yetişkinler, kendi çevreleriyle aralarında ördüğü duvarların ne kadar farkında? Bunu pek düşünmüyoruz. Son yıllarda yaşadığımız, insanlığa ağır kayıplar verdiren Covid-19 virüs salgını gösterdi ki insan insana muhtaçtır. Gemisini kurtaranın kaptan olamadığını anladık. Yalnız başımıza, sırf kendi keyfimiz ve arzularımız doğrultusunda hayatlar yaşayamayacağımızı gördük. Bugüne kadar aynı sokağı, mahalleyi, şehri, ülkeyi ve dünyayı paylaştığımız ama hiç umursamadığımız insanlarla aramızdaki doğrusal ve yaşamsal denklemi öğrendik. Topyekün insanlık olarak dünyayı diğer canlılarla dengeli, bilinçli bir şekilde paylaşmamız gerektiğine dair ağır bir ders aldık.

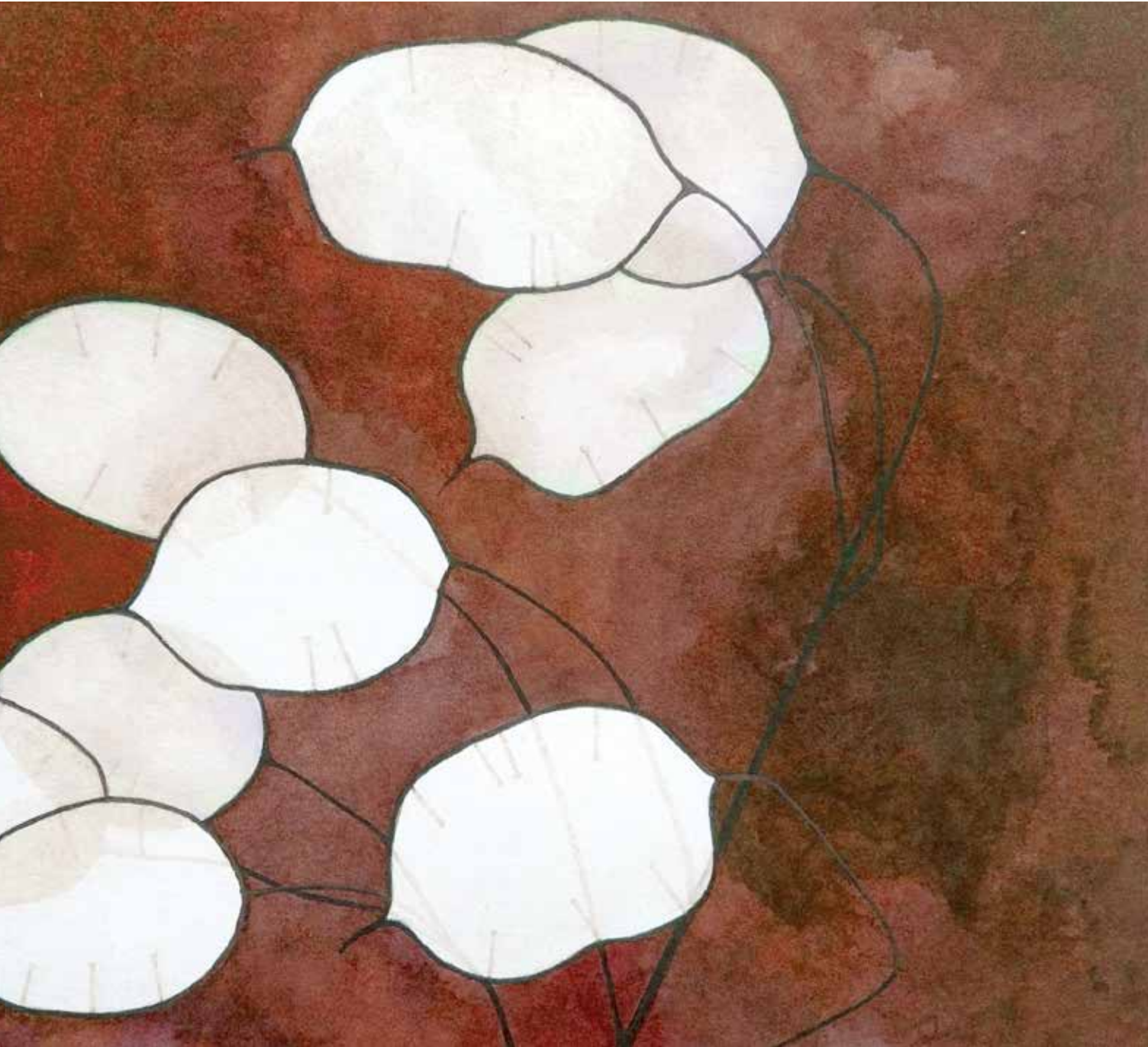
Gönül Yapma Mevsimi

Bayramlar gönül yapma mevsimleridir. Unutulmamalıdır ki modern hayatın en çok kırdığı, horladığı, kenara ittiği, görmezden geldiği gönüller olmuştur. Her şeyin matematiksel kaidelere bağlandığı, kâr zarar dengesinin yegâne belirleyici ölçü olarak öne çıktığı bir dünyada gönül, doğal olarak kendine yer bulamayacak, mahzun köşesine çekilecektir. Bayramlar, yalnızlık içindeki büyüklerimizimizin gönüllerini bayram yerine çevireceğimiz, kimsesizleri, yetimleri sevindeceğimiz, yoksulları hatırlayacağımız, gönüllerini alacağımız, öz saygılarını pekiştireceğimiz, dualarına talip olacağımız eşsiz fırsatlardır. Evladının yüzüne hasret anne babalar olduğu gibi anne babasının yüzüne hasret evlatların da olduğunu unutmamak gerekiyor.

Gönüller yapıldığında, insanlar mutlu edildiğinde, bayram sevinci halelenerek evimizden başka evlere, kalbimizden başka kalplere doğru yayıldıkça, Rabbinin bize bahşettiği nimetlere bir nebze olsun şükürümüzü ifa etmiş olacağız.

Ülke olarak içinden geçtiğimiz çetin süreç, bizim sorumluluğumuzu da artırıyor. Olanın olmayana, yetenin yetmeye yardımcı elini uzatması gerekiyor. Böylece tarihte eşine az rastlanır bu sarsıntıdan daha az yara alarak kurtulabiliriz. Yaşadığımız günler, elimizdeki bütün nimetlerin fani olduğunu bizlere bir daha hatırlatmış oldu. Özellikle böyle tarihî dönemlerde fakirler, yetimler, yaşlılar ve kimsesizler kaderine terk edilmemeli, kamu imkânlarıyla sağlanan önemli yardımlarla yetinilmemeli, bunların yanı sıra bireysel sorumluluk alanımızda el uzatabileceğimiz inisiyatifler almalıyız.

Bayramlar kardeşliğimizi hatırlamanın, küslükleri bir kenara bırakmanın, vakti Müslümanca bir tasnife tabi tutmanın, gönül başköşeye oturtmanın, gönülden gönüle köprüler kurmanın zamanıdır. Eğer bayram büyükleri, garipleri, kimsesizleri, aç ve susuzları, çaresizleri sevin-dirmek ise bugün dünya üzerinde daha çok işimiz var demektir. Hatıralarımız, eski bayramlarımız, muhayyilemizin başköşesinde dursunlar. Onlar yani eski bayramlar, her zaman insanın içindedir ve hiçbir yere kaybolmayacaktır. Ama dünden daha çok insanın bizden merhamet, şefkat, yardım beklediği bir dünyada yaşadığımızı unutmamalıyız. Kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı demeden ruhlarımız yeniden o sofranın, bayram sevincinin etrafında kenetlendikçe zamanın eskitemeyeceği hatıralar, nesiller arası mesafelerin değersizleştirilmeyeceği sığınaklar inşa etmeyi sürdürmüş olacağız. İnsanlık olarak içinden geçtiğimiz şu çetin günlerde bayram sevincine daha çok ihtiyacımız var. Gerçek bayramlar, yaraların derinleştiği zamanlarda anlamını kazanır. Bu da demek oluyor ki nerede o eski bayramlar sorusunun cevabı karşımızda duruyor: Burada o eski bayramlar!

BAYRAMIN NEŞESİNİ YAYMAK

Hilal KAPLAN

*“Düşünceli ve adanmış küçük bir grup insanın dünyayı değiştirebileceğinden
asla şüphe etmeyin. Aslına bakarsanız, dünyayı değiştiren tek şey budur.”*

Margaret Mead

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) çoğumuzun bildiği bir hadis-i şerifi vardır: “Ahir zamanda iman bir kor ateş haline gelecek.” Kor bir ateşi elde tutmak nasıl zorsa, imanı muhafaza etmek de o nispette zorlaşacak anlamına gelen bu hadis üzerine sıklıkla düşünmek gerekir.

Hemen her dönemde insanlar ahir zamanda yaşadıklarını hissetmişlerdir. Bugün de ahir zamanlarda yaşadığımızı mutlak biçimde ispat etmek mümkün değilse de yaşamadığımızı da iddia etmek o nispette zordur. Zira ümmet olarak ahir zamana dair hadislerde bahsedilen şartlara çok yaklaştığımız bir süreçten geçmekteyiz. O yüzden imanı muhafaza etmenin “yakıcılığına” da bu bağlamda bakmakta hayır vardır sanırım.

Bu hadis-i şerifi yorumlayanlar genelde günahın modern zamanlarda ne kadar yaygınlaştığına dikkat çekerek imanın muhafaza edilmesinin zorlaştığını vurgularlar. Haklı da olabilirler. Zira günaha günah demenin bile tepkiyle karşılaştığı bir dönemde, iman hakikatlerini savunma gayreti veriyoruz.

Hiç farkında bile olmadan zihinlerimize zerk edilen bazı nosyonları, sanki kendi fikirlerimiz gibi benimsiyor ve ardından da bunun adını “rasyonalite” koyup, dini “bence öyle değil” diye yorumlayanların insafına bırakmama, yani dini nefse tabi tutmama mücadelesi içine giriyoruz. Bunda en büyük pay şüphesiz “toplumsal rıza üretim” süreçlerini oluşturan kültürel hegemonya kurma savaşında geride kalmamızdadır.

Kültürel hegemonya, özellikle kültür ve sanat eserleriyle belli fikir ve davranış kalıplarının toplumsal çapta yaygınlaştırılması ve genel geçer kabul haline getirilmesi sürecidir. Bu minvalde günahın yaygınlaşması ve normalleş-

tirilmesi kadar dert etmemiz gereken başka bir yaramız daha vardır. O da ümmet olma ruhunu yitiripimizdir.

Yine bir hadis-i şerifte “Birbirine karşı muhabbet ve merhamette müminler bir vücut gibidir. Vücudun bir yeri rahatsız olunca, bütün vücut rahatsız, uykusuz kalıp onun tedavisi ile meşgul olduğu gibi Müslümanlar da birbirlerine yardıma koşmalıdır!” denmektedir. Bugün dünya üzerinde nüfusuna nisbetle en çok insani yardım gerçekleştiren ve en çok mülteciye evsahipliği yapan bir ülke olarak belki bu şuur kaybındaki payımız çoğunluğa kıyasla azdır. Ancak bu yine de söz konusu yarayı görmezden gelmeyi gerektirmez. Ve bayramlar, bu yaraya şifa olacak merhemini reçetesini bize sunarlar.

Kanaatimce ümmetin birliktelik halini, bayramlar kadar yoğun yaşadığımız bir gün ve Ramazan ayı kadar yoğun yaşadığımız bir zaman dilimi yoktur. Zira birlikte aç kalıp, birlikte doymanın bütünleştirici etkisini ve elbette “Komşusu açken, tok yatan bizden değildir” uyarısındaki ürperten azameti Ramazan ayında derinden hissederiz.

Allah rızası için aç kalır, Allah rızası için doyar, Allah rızası için doyururuz. Her fiilimizi O'nun rızası için gerçekleştirmeyi içselleştirmeyi niyaz ederiz. Pandemi sebebiyle bu ramazan eskisi kadar kucaklaşmak, göz göze dinlenmek, küçüklerin gönülünü almak, büyüklerin hayır duasını bilfiil kazanmak zorlaşsa da bayramlar birliktelik halimizin zirvesi olmayı sürdürecektir.

Naçizane bir sosyolog gözüyle baktığımda bayramlarımızı ihya etmek açısından en büyük eksikliğimizin bayram neşesini zihinlere ve gönüllere yerleştirecek yeterince kültürel aktivite ve eserimizin olmayışını görebiliyorum. Bugün gençlerimizin bırakın Noel'i, Halloween denilen “Cadılar Bayra-

mı”nı bile kutlamaya başladığı bir vassattayız. Bunun en büyük sebebi, söz konusu yabancı bayramların girişte bahsettiğim kültürel hegemonyanın bir unsuru olarak benimsetilmesidir. Oysa bizlerin örnek göstereceği, “Bayramımız bayram'ola!” neşesini ihtiva eden ve aşılardan kaç şarkımız, filmimiz, çizgi filmimiz, kısaca temsilimiz vardır?

Benzer şekilde birkaç basit aktivite ile bayramların en başta çocuklarımıza sevdirmesi noktasında da yapılacak işlere odaklanmalıyız. Mesela bayramlara özel büyük camilerimizin uygun alanlarına portatif çocuk parklarının kurulması, gelen yavrularımıza küçük hediyeler dağıtılması, vakit namazlarına gelenlere de birer lolipop bile olsa gönüllerine sirayet edecek türden güzelliklerin yapılması, velhasıl “çocuk-dostu” ibadethanelerimizin olması, fedakâr ve güleryüzlü imamlarımızın buna öncülük etmesi çok şeyi değiştirir.

Yine bayramlar öncesi camilerde bir dua defteri çalışması yapılabilir ve dileyenin gelip ismini ve dileğini yazdığı bu defter bayramlarda veya Kadir Gecesi gibi kutlu zamanlarda o kullara ismen dua etmek için değerlendirilebilir. Bu hem kişiyi camiye ve cemaate daha yakınlaştırır hem de anonimliğin ötesine geçen bir samimiyetin hasıl olmasına, belki o kişinin derdine başkasının koşmasına vesile olabilir.

Keza “küskünleri barıştırmak” da dinimizin tavsiyesi olduğu kadar cemiyet duygusunu pekiştirmek açısından hayra vesile olabilir. İmamlarımız bu minvalde vazife edinebilir, cemaate çağrıda bulunabilir, “devlet memuru” sınırının dışına adım atarak gerçekten ruhani liderlik adına hizmet ettikleri cemaate manevi fayda sağlayabilir. Düşünülürse bunu da mahremiyet şartları yerine getirilerek yapmanın yolu bulunur.

Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde bahsettiğim çizgide yapılan bazı faaliyetlerin olduğunun farkındayım. Fakat tebliğ noktasında nice güzel işler yapılırken, yine en zayıf olduğumuz noktalardan biri temsilde takılıyoruz. Bugün gençliğin bir gözü sosyal medyada iken güzel icraatların ne kadar tanıtılabildiğini de sorgulamak lazım gelir. Birçok genç, dinamik ve güzel sözle hitap eden imamımız varken, onların çok da görünür olmaması bizim kaybımız olsa gerek.

Ayrıca örneğin İslam, insanın nefsi istek ve arzularını yadığayan bir din olmamasına, Kur'an günah işleyip tövbe eden kulların kıssalarıyla dolu olan bir kitap olmasına rağmen Yeşilçam'dan bu yana kurulan “sadece yargılayan ve mahkûm eden dindar” algısını kırabilmiş değiliz. Oysa İslam, insanı tüm zaaf ve noksanlıklarıyla beraber tanıyan bir din; insan da bu zaaf ve noksanlıklarının farkına varıp Allah'a yöneldiği müddetçe övülen bir varlık. Yeter ki zaaf ve noksanlarımızın farkına varmamızı sağlayan, ahlâkî olarak iyi ile kötü arasındaki sınırı sezmemize imkan tanıyan fitri melekelermizi ve dinimizle bağımızı yitirmeyelim; onları hatırlayalım.

Biliyorum, başlık bayram neşesi üzerine bir yazı vaat ediyordu belki ama hepimizin dilimiz döndüğünce bu meseledeki tenkit ve tekliflerimizi sunmamızın, adım adım hayata geçirmemizin gelecek nesilleri kazanmaktaki önemi-ne değinmeden edemedim.

Son olarak, bayramın benim için kıymetinden bahsetmek isterim. Bayram, uzun bir çocukluk rüyası gibidir. Uçuşan balonlar, şekerlemeler ve harçlıklarla dolu gülen bir çocukluk rüyası... Ve her bayram sabahına aynı neşe ile uyanıp, çok şükür yıllardır çocuklarımı da uyandırmak... Çünkü neşe dağılan bir olgudur; sizde varsa paylaşmalı ve çoğaltmalısınız.

Bayram, teklifsiz el uzatmaktır. Sadece bu dünyadakilere değil, arefe günü tüm ölmüşlerimize de... Ahiret ile dünya arasındaki dengeyi hatırlayarak bayrama girmek en güzel geleneklerimizden biridir.

Bayram, “kalplerin öldüğü gün” kalbi diri kalanlardan olmamız için bir fırsattır. Bir gün önce yemek yemenin, bir gün sonra ise oruç tutmanın yasak olduğu gibi her işimizin de O'nun iznine tabi olduğunu idrak etmemiz için bir imkândır bayram... Kullarını sevindirmek için onlara “Bayram”ı öğreten ve önce terbiye edip sonra da ikramda bulunan Rabbimize sonsuz teşekkürlerimizle...

Bayramınız mübarek olsun!

30 YILDA NE ÇOK ŞEY DEĞİŞTİ

Kübra PAR

“Kapitalist kültürün bizi bencil bir bireyselliğe boğduğu, tatlı gelenekleri silip yok ettiği yetmiyormuş gibi 2 senedir de salgın nedeniyle evlerimize kapandık.”

“Biz küçükken bayramlar daha güzeldi” cümlesi bugün artık klişeleşmiş gibi dursa bile aslında acı bir gerçeği yansıtıyor.

Türkiye'nin yaşadığı hızlı kentleşme, büyük şehirlerdeki metropol hayatı; komşularımızı tanımadığımız, akrabalık ilişkilerinin zayıfladığı, modernlik adı altında birbirimize yabancılaştığımız ve yalnızlaştığımız bir hayat biçimini beraberinde getirdi.

Bayramlar eski büyüsunü taşıyor artık.

Sadece bizim için değil bugünkü çocuklar için de...

Ben bayram havasının yoğun tadını çocukluğumu geçirdiğim taşra kentinde, Erzincan'da yaşadım.

O yıllarda bayramlara büyük önem verilir, hazırlıklar en az 1 hafta önceden başlardı.

Kadınlar evlerini dip bucak temizler, perdeler yıkanır, danteller kolalanır, misafir odası çocuklar kirletmesin diye kilitlenir, baklavalar açılır, komşularla yaprak sarması sarılır, jelatinli çikolatalar ve mendiller özenle seçilir, bayram sabahı kapıya gelecek çocuklar için harçlık ve kuruyemiş tabağı hazırlanırdı.

Ve tabii en heyecan verici kısmı bayram kıyafeti alınmasıydı. İmkânı dar bile olsa çocuklarına yeni bir elbise ve bir çift pabuç almak için uğraşırdı anne babalarımız.

Annem terzi olduğu için ben o anlamda şanslı çocuklardandım.

Alişveriş şimdi olduğu gibi her güne yayılan ve sıradanlaşan bir şey değildi.

En küçük şeylerden büyük mutluluklar çıkarabildiğimiz günlerdi.

Bayram sabahı çok erken uyanmamızı isterdi annem. Sevinç gözyaşları döker, dualar eder, hepimizi o manevi havaya sokardı.

Babam ve erkek kardeşlerim bayram namazındayken ben biraz daha uyumanın yollarını arardım.

Camiden geldiklerinde el öpme, harçlık alma faslı başlardı.

Başka ailelerde bu gelenek var mıdır bilmiyorum ama annem ve teyzelerim bayram sabahı kahvaltısı için mutlaka köfte patates kızartırdı. (Onların anne babası ise kuru bamya çorbası yaparmış.)

Bayram kahvaltısı hep bir şölen havasında geçerdi. İstanbul'da yaşayan akrabaların geldiği, tüm ailenin toplandığı, büyük sofraların kurulduğu şen sakrak, masalsı bir hava oluşurdu.

Sonra misafirlik faslı başlardı. Her yarım saatte bir çat kapı misafir gelirdi. Babaannem bizde yaşadığı için tüm

akrabaların ilk durağı biz olurduk. Gelenler kolonya ve çikolata ile karşılanır, sonra o yıllarda çok popüler olan 6 köşeli cam tabaklarda annemin yaptığı baklava, su böreği ve zeytinyağlı yaprak sarması ikram edilirdi. Türk kahvesi, limonata ve tütün kolonyasının baş döndürücü kokusu bütün evi sarardı.

Bu misafirlik turlarında beni en çok güldüren iadeiziyaret kısmıydı. Bize gelen herkese sonraki gün biz giderdik. Gelene gitmemek olmazdı. Tabii sohbet “Daha daha nasılsınız?”dan öteye geçemezdi.

Aradan geçen 30 yılda o günlerdeki saflık ve mutluluktan geriye çok az şey kaldı.

Büyük şehirde yaşayan çocuklar, baba evine dönemeyince taşrada kalan ailelerimiz de eski gelenekleri yaşatamaz oldu.

Dahası çat kapı akraba ziyaretleri küçümşenen, yeni modern hayat kodları içinde ayıplanan şeyler haline geldi.

Sadece bizim kuşak değil zaman içinde anne babalarımız da değişti.

70 yaşını deviren annem ve babam pandemiden önceki sene bir bayramı evde yalnız geçirmek yerine kendileri için tatil planı yaptığında bayramların tadını ülkece kaybettiğimizi anladım.

Oysa ki bunu özleyeceğimiz bir nostalji değil, maneviyatını ve neşesini kuşaktan kuşağa aktaracağımız, koruyup yaşatıp içinde huzur bulacağımız nadide bir lütuf olarak görmeliydik.

Bayramları hâlâ aynı yoğunlukta yaşayan, gelenekleri canlı tutan aileler vardır muhakkak.

Ama biz kaybedenlerden olduk.

Artık bayramlar eşimin ailesiyle sabah kahvaltısında bir araya gelmekten ibaret tatil günlerine dönüştü.

Kapitalist kültürün bizi bencil bir bireyselliğe boğduğu, tatlı gelenekleri silip yok ettiği yetmiyormuş gibi 2 senedir de salgın nedeniyle evlerimize kapandık.

Yaşlılar evlere hapsoldü.

Artık istesek bile kimseyi ziyarete gidemiyor, kalabalık sofralar kuramıyoruz.

Müslümanlar bu yıl en yalnız bayramını yaşıyor.

Umarım bu salgın bize o eski bayramların kıymetini hatırlatır.

Kim bilir belki o tatlı günleri yeniden diriltmenin bir yolunu buluruz.

Bayramınız mübarek olsun!

GURBETTE BAYRAM SABAHİ

Halime KARABULUT

Almanya Essen Din Hizmetleri Ataşeliği Din Görevlisi

“Gurbette bayram, “öteki” olduklarını hatırlatıyor biraz da. Bu sebeple sevinç ve hüznün sarılıyor birbirine, vatandan uzak bayram sabahlarında.”

“Ey Abdullah, senin gideceğin o topraklarda Allah’ın adı anılmıyor ve namaz kılınmıyor. Sen Allah’ı çokça zikret ve namaz kıl.” diyen sesin kulaklarında yankılanmasıyla uyandı bayram sabahına. Hemen atıverdi üzerindeki yorganı. Oğlunu uyandırdı sonra. Abdestini aldı ve camiye yöneldi. Seher vaktinin serinliğinde, çan sesleri karıştı zihninde hâlâ yankılanan rüyasında duyduğu o sese. Adımları daha da hızlandı. Minik ellerini avuçlarında sıkıca tuttuğu oğlunun adımlarını hesaba katmadan yürüyordu. O yürürken çocuğu da koşuyordu. Çocuğun hoşuna gitmişti bu durum. Bayram sabahı babasıyla oynadığı eğlenceli bir oyundu.

Camiye girmekle huzur bulmuştu Hasan. Derin bir nefes aldı. Caminin kokusunu ciğerlerine çekti. Hocanın sohbetini dinledikçe iç huzuru sevince dönüşüyor, cami doldukça sevince büyüyordu. Bayram namazını kıldı, hutbeyi dinledi. Şimdi de cami sayesinde gurbetteki Müslümanların birbirlerine kenetlenerek âdeta bir aile oldukları kardeşleriyle bayramlaşmaya sıra gelmişti. Bayramlaşma mekânı olan lokalden simit ve çay kokuları geliyordu. Hasan küçük oğluyla lokale geçti. Duvarıda Türkiye haritası vardı. Hemen sağ yanında al bayrak. Derinden bir iç çekti. Daldı gözleri başkent Ankara ve hemen yanı başındaki Yozgat’a. Köyüne gitti bir an. Annesinin ellerinden öptü. Kahvaltıya oturup memleket kokan yemeklerden yedi. Bakışları cemaatten duvara kayan Hasan’ı, harita alıp götürmüştü vatanına. “Hayırlı bayramlar.” diyen ses ve kocaman sarılan arkadaşları Musa, onu ancak geri getirebildi. “Hayırlı bayramlar.” dedi, kısık sesiyle. “Hayırlı bayramlar.” diye tekrar etti.

Bayram hayrın ve şükürün ta kendisiydi. “Şükürler olsun, ramazanı bize yaşatan

Rabbime. Şükürler olsun kardeşlerimle ve cami ile beni buluşturan Rabbime.” diyerek şükretti Hasan. Sonra bir pişmanlık belirdi yüzünde. “Ne diye hayıflanırsın Hasan. Memlekette kapı kapı dolaşıp şeker toplamak mı kaldı sanki. Şimdi mahalleye varsan çaldığın kaç kapı açılır yüzüne. Kimi tatile gitmiştir, kimi de akraba ziyaretine. Şimdi ailen ve sevdiklerinle camide bayramlaşırken neden hüznüldün ki? Bu günümüze şükürler olsun.” dedi. Kendisini teselli edebilmişti bir süreliğine.

Vatandan uzak diyarlarda bayram sabahları biraz buruk geçer birçok güzelliğine rağmen. Bu burukluk vatandan, anne-baba ve kardeşlerden uzak olmaktan kaynaklanır. Bütün sevdikleri, ailesi yanında olanlar daha az özler belki de. Nitekim Almanya’da doğanların memleket özlemi daha az. Anne baba, kardeş ve arkadaş çevresiyle bayramını kutluyor zaten. Yani artık birinci ve kısmen de ikinci nesil dışında “Ah o eski bayramlar! Köyde şeker topladığımız o bayramlar nerede?” diyecek fazla kimse kalmamıştır. Şimdilerde memleket sıcaklığında bayramlar kutlanıyor gurbet camilerinde. Fakat bazı şeyler yine de hatırlatıyor memleketi. Bazı şeyler unutulmuyor. En hassas noktamızı bulup âdeta yüreğimize bıçak sapları gibi şiddetini hissettiriyor.

Hasan’ın bakışları yeniden kaymıştı duvardaki haritaya. Gözü takılı kalmıştı adeta, Yozgat’ın Ortaköy’ünde. Babasının mezarına varıp bir Yasin-i Şerif okusaydı, baba mezarına sarılıp toprağın kokusunu içine çekebilseydi, dönüp annesinin eteklerine dökseydi birikmiş bütün gözyaşlarını, işte o zaman bayramlaşmış olacaktı babasıyla. “Bir sonraki bayrama yaşayacağımızın garantisi var mı?” dedi Hasan, yüksekçe sesle. “Hımm...” dedi bir diğeri. “Yok tabi. Yok da nereden çıktı şimdi

bu? Bu bayram sabahı yeri ve zamanı mı?” Hasan ağzından çıkanın farkında değildi. İçini yakan özlem ve pişmanlıktı dilinden dökülenler. “Bir daha annemi göremezsem...” korkusuydu bayram sabahı içine doğan. Nitekim geçen yıl bayramda aralarında olup bu bayram olmayan onlarca kişi vardı. Birinci nesil gurbetçilerin cenazelerini kargo uçaklarıyla memlekete yolladığı gelmişti aklına. Bunların çoğu annesiyle aynı yaşta idi. Rahmetli babası da gurbette vefat etmişti. Tahta bavulla geldiği Almanya’dan tahta tabutla dönmüştü. Hasan doyamamıştı babasına. Şimdi de memlekette bırakıp geldiği annesine gidememenin pişmanlığı sarmıştı yüreğini. “Hayırlı bayramlar.” dedi titrek bir ses. Baba dostu Cuma Bey idi ellerini sıkın. Hemen davranı ve ellerinden öpüp göğsüne koydu ellerini hasretle. Babasının elini öpercesine saygı ve muhabbetle kucaklaştı. Sonra diğer yaşlılarla...

Camide bayramlaşma bittikten sonra, ailecek kahvaltı faslı başlar gurbet bayramlarında. Fakat kahvaltıya başlamadan çok daha önemli bir şey var. Türkiye’yi aramak... Kahvaltı sofralarının vazgeçilmezi memleketteki anne-baba, kardeş, akrabaları aramak ve bayramlaşmaktır. Bazen lokmaları boğaza düğümleyen, bazen soğuyan çayları yudumlarken tatsız tatsız, memleketin buram buram kokularını gurbete taşıyan “Alo?” sesleriyle aydınlanır gurbette bayram sabahları.

Hasan’ın elinde telefon, heyecanla annesini aradı. “Alo, evladım sen misin?” Bu sesi duyunca Hasan, dünyanın en güzel müjdesini almışçasına sevindi. “Hayırlı bayramlar anne.” dedi. “Anne” diyebilirdi hâlâ ve bu büyük bir nimetti. “Baba” dediğinde cevap alamıyordu oysa. “Evladım, bu bayram gelmeyecek misin?” dediğinde annesi, tam

da yarasına basmıştı. Gözlerini yumdu ve sustu. Gözyaşlarını küçük oğlundan, titrek sesini de annesinden saklayabilmek için direndi. Boşunaydı direnmek. Daha ne kadar saklayabilecekti aşikâr özlemini. Hasan: “Uçak bileti bulabilmek zordur bayramlarda. Bulabilirsem gelirim anne.” diyebilmişti ancak. Bulabilecek miydi? Arabaya atlayıp karayoluyla gitmek belki en iyisi olacaktı. Hasan gelgitler yaşarken içinde, telefonun öbür ucunda şefkatli sesiyle anne: “Sen yeter ki iyi ol, mühim değil. Seneye gelersin. Torunlarımla beraber.” diyordu. Gelemeyeceğini bildiği evladına teselli sözleriydi bunlar. Annenin yüreği yanıyordu ve bu kuru ancak evladını bağrına basmak söndürebilirdi. Fakat neylersin, gel deyince gidilmiyordu. Gurbet dedikleri tam da buydu.

Gurbette bayram sabahıydı, yani özlemin kendini en çok hissettirdiği vakitlerdendi. Sonraki zamanlarda her şey normale dönecekti. Yine işe gidilecekti. Tatil planları yapılacaktı belki de. Zor olan, bayram sabahını duygu yoğunlaşmasına rağmen bayram havasında geçirebilmektir. Ve gurbetin en iyi öğrettiği şeydi teselli. Hasan da bir süre sonra teselli bulmuştu. Küçük oğluna sarıldığında... Mesela oğlu Almanya’da doğmuştu ve bilmezdi memlekette bayramın ne demek olduğunu. Hâliyle hasretini de çekmiyordu. Anne-baba, kardeş ve arkadaşları yanındaydı. Hatta bayramın ikinci günü okula gidecekti. Bayram, caddeye, mahalleye uğramaz gurbette. Sokaklarında yepyeni elbiseler giyinmiş çocuklar, ellerinde şekerle koşmaz. Resmî tatil olmadığı için günlük işler aynen devam eder. Yani bayram, Müslümanın yüreğine, evine, camisine gelir sadece. Gurbette bayram, “öteki” olduklarını hatırlatıyor biraz da. Bu sebeple sevinç ve hüznün sarılıyor birbirine, vatandan uzak bayram sabahlarında.

Ailemiz, sevdiklerimiz ve büyüklerimizle geçirdiğimiz sevinç ve neşe dolu bayramlardan kendi hanelerimize kapandığımız buruk bayramları idrak ediyoruz. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz salgının gölgesindeki bayramları?

Tabii doğru, bayram toplumun ve umumun sevinci demek. Yani toplumdaki herkesin sevince iştiraki anlamına geliyor. Ancak neyleyelim ki bu salgın sürecinde hem ramazanı hem de bayramı evlerimizde kapalı geçiriyoruz. Elbette bunun burukluğunu yaşamamak mümkün değil. Ama amaç daha sağlıklı daha mutlu günlere kavuşmak ve bunun için yüce dergâha el açıp niyazda bulunmak. Nasıl bu süreçte iletişim kurmak için çevrimiçi ulaşım yollarını aramış ve bulmuşsak yine aynı şekilde bayram vesilesiyle ziyaretlerin kabil olmadığı bu günlerde hiç olmazsa çevrimiçi bayramlaşmayı ihmal etmemeli, aile fertlerini arayıp onlarla ekrandan görüşerek bayram sevincini paylaşmalıyız. Bayram ve bayramla ilgili duygular asırlara sâri geleneklerin ve toplumsal sevincin ürünüdür. Bunların kaybolmaması, ailemizde ve çevremizde yaşatılması adına kapanma sürecindeki bu Ramazan Bayramı'nı gönülden gönüle köprüler kurarak idrak etmeye bütün akraba, dost ve çevremizdekileri hatırlayarak bayram sevincini yaşamaya ve yaşatmaya gayret etme derdinde olmalıyız. Salgının ortaya koyduğu ortama sığınmadan gönülleri hoş tutmaya, aramaya ve ulaşmaya "sıla-i rahmi" sürdürmeye devam etmeliyiz ki burukluğumuz ve hüznümüz, dualarımıza yansıyor Hakk'ın yüce dergâhına yükselerek insanlığın bu beladan kurtulmasına dua ve niyaz olarak ulaşsın.

Bayramlar çocukça bir sevincin taşındığı günlerdir. Çocukların doyusuya yaşadığı büyüklerinse biraz daha çocuklaştığı sevinçler yaşanır. Bayramların çocuklukla ilişkilendirilmesiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Bayramlar, çocukça sevinçlerin yaşandığı ve büyüklerin de çocuklaştığı demlerdir, doğru. Çünkü herkes bayramlarda, çocukluğunda yaşadığı bayramlarla buluşur zaman tüneline. Herkesin ağzını açınca: "Ahh!... eski bayramlar!" dediği bayramlar, çocukluğunun bayramlarıdır. Çocukluğunda yaşadığı ve çocukça duygular paylaştığı o demler herkes için güzel hatıralar taşır. Herkes yeniden o hatıraların içinde olmak ve yeniden o iklime doğmak ister. Bu yüzden bayram elbette herkesin hakkıdır ama daha çok da çocukların ve çocukluğu hak edenlerin sevincidir. Aslında büyüklerin çocukların gönül dünyasında tatlı ve derin izler bırakmak üzere bayramlarda çocuklara verdiği hediye ve armağanlar onları, çocukluklarından itibaren bayrama endeksli bir sevinçle kucaklaştırmak içindir. Bu yüzden herkesin yâdında çocukluğunda yaşadığı o tür güzel bayram hatıraları vardır ve o yüzden bayramda fiilen olmasa bile hayal dünyasında biraz da onları canlandırarak yaşar insan. Bayramların çocuklarla ilişkilendirilmesi çok anlamlıdır. Çünkü bayramlar çocukluğun temizlik ve saflığı kadar gönüllerimizi arındırmakta ve çocukların hak ettiği kadar herkesin bayramı hak ettiği bilincine ermeye vesile olmaktadır. Gurbette okuyan, çalışan veya yaşayan evlatlar ya da çocuklukları bir şekilde gurbette geçen ebeveynler bayramları bu kez bu gurbet hasretiyle soluklarlar. Gerçi şimdi gurbetler de kurbet oldu. Teknolojik imkânlar aradaki mesafeleri kaldırdı. İnsanların sevdiklerini ses ve görüntüleriyle fiziki olarak olmasa bile atmosfer olarak aynı mekânda buluşturuyor. Ancak çocukluk ve gençliğinde bu imkânlardan mahrum olan büyükler için bu nimetler çok anlamlı ve değerlidir.

"Bayramda gelir yâda ne hoş hâtıralar ki: Bin ömre verilmez, o kadar kadri girandır." der Mehmet Âkif Ersoy. Âkif'in bu sözlerinden hareketle bayramların sizin yâdınızda bıraktığı kadr-i giran hatırayı bizimle paylaşabilir misiniz?

Nasıl ki ağaç; dalları, budakları, yaprakları ve meyveleriyle ağaçsa insan da yaptıkları, kazandıkları ve başkalarına sunduklarıyla insanıdır. Dalsız, budaksız, yapraksız ve meyvesiz ağaca nasıl ancak kütük denilirse insanın da insanlığı ibadet, ahlak ve insani ilişkilerindeki hoş muamele ile belli olur. Ramazan boyunca âdeta baharı yaprak ve çiçeklerle karşılayan yazın meyve veren ağaçlar gibi ahlaki erdemler ve faziletli davranışlar kazanan Müslüman bayram sonrası bu güzelliklerini insanlığa sunmaya devam etmelidir.

Toplum ve umumun sevinci demek olan bayramda vatan, din ve namus uğrunda zulme uğrayan, şehit edilen, yurtlarından sürülen ve tecavüz gören kardeşlerimiz için neler yapabildik? İslam dünyasının her köşesinde sıkıntı çeken, acı yaşayan ve vatan cüda olan kardeşlerimiz televizyon ekranlarında boynu büyük ve gönlü yıkık halleriyle arz-ı endam ederken, Suriye'de insanlar kıyıma uğrarken ve vatanlarından sürülürken aç ve biilaç olanlara ne kadar merhem olabildik? Âkif'in dediği gibi:

*Hiç sıkılmaz mısınız Hz. Peygamber'den?
Ki uzaklardaki bir mümini incitse diken,
Kalb-i pâkinde duyarmış o musibetten acı,
Sizden elbette olur rûh-i nebî davacı*

Son olarak Hocam, nice bayramlar yaşamış nice hatıralar biriktirmiş bir büyüğümüz olarak bayram hakkında bizlere hangi tavsiyelerde bulunursunuz?

Bayramlar akraba, eş dost ve yakınların ziyaret edildiği, fakir fukaranın aranıp sorulduğu mutlu günlerdir ama tatil ve insanlardan kaçma günleri değildir. Toplumda fakir, yaşlı ve yetim gibi sokakların insafına, milletin vicdanına terk edilmiş yıkık gönüllü insanları aramak ve onları da bayram sevincinden haberdar etme günleridir. Bayramlar gönül imarına en güzel vesilelerdir. Kırılan kalpleri tamire, bozulan araları düzeltmeye, dargınları barıştırmaya en uygun zemin ve zamanlardır. Kardeşler arasını düzeltmek ve gönül imarında bulunmak irfan geleneğimizde önemli bir görev ve ibadet sayılmıştır. Çünkü insan gönlü en değerli hazinedir. Böyle zamanlarda belki birazda Yunus'a kulak vermek lazım:

*Gönül çalabın tahtı / Çalab gönül'e baktı
İki cihan bedbahtı / Kim gönül yıkar ise*

*Yunus, Kâbe ile gönlü mukayese ederken de şunları söyler:
Gönül mü yeğ Kâbe mi yeğ / Ayıt bana akli eren
Gönül yeğdürür zîrâ kim / Gönüldedir dost durağım*

Yunus, din ve dindarlık adına gönül yıkanları ise ağır bir dille yargılayarak şunları söyler:

*Bir kez gönül yıktın ise / Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahî / Elin yüzün yumaz değil
Aksakallı pîr koca / Bilemez hali nice
Emek vermesin hacca / Bir gönül yıkar ise*

Gönül imarına vesile olması dua ve niyazıyla Ramazan Bayramı'nız mübarek olsun.

Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ:

"Bayramlar gönül imarına en güzel vesilelerdir."

SÖYLEŞİ Mahir KILINÇ

HIRKA-İ SA'ÂDET ZİYARETİ

Hayreddin KARAMAN

Seni sevdik Efendim ama bu sevgi başka
Gözyaşlarımız şahit canlar fedâ bu aşka

O mübarek vücuda bu hırka sarılmıştı
Kokusundan nurundan büyük nasip almıştı

Seni dünya gözüyle göremedik Efendim
Ama rüyada gören demesin "Hiç görmedim"

Hırka-i sa'âdet bu saadet dağıtıyor
Allah sevgilisinin ruhu bize bakıyor

Görmek ve ermek için çırpınıyor gönüller
Gül hasretiyle gelmiş akın akın bülbüller

Âşıkların sevgisi bu ruha dokunuyor
Vuslatın mutluluğu gözlerden okunuyor

Vuslat neş'esi sunar sakal, hırka ve rüyâ
Dokunuruz, öperiz, bunları doya doya

Bu dünyada lütfettin hırkanı, sakalını
Rabbimize şükrettik yere koyduk alını

Hayır hayır kanmıyor içtikçe susuyoruz
Burada söz bitiyor, yanıyor susuyoruz

Artsın muhabbetimiz eksilmesin ya Rabbi
Başka sevgiler onu hiç silmesin ya Rabbi

Bugün hırkanı gördüm, önünden geçenleri
Vuslat neş'esi için bu yolu seçenleri

"Beni sevenler O'nu izlesin" buyurmuşsun
Sevgimizin mayası oldu Rabbim bu muştun

Yaşlı genç kadın erkek uzaklardan gelerek
Hırkana bakıyorlar ağlayarak gülerek

Önümüzde Habîb'in ve arkasında bizler
Kervan yola düzöldü silinmesin bu izler

Söndürmüyor gözyaşı gönüldeki ateşi
Derya içinde olsa âşıkın yanmak işi

Bu izlere basarak yürüsün de kulların
Cennet ve cemal olsun tek nasibi onların

26.9.2008 Kadir Gecesi / Yalova